

Zelforganisatie op buurniveau: wie doet het nu echt?

Een onderzoek naar buurtkenmerken onder de deelnemers van Burendag

Kitty van Schie

363569

Sociologie: Master Grootstedelijke vraagstukken en beleid

Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider: Dhr. G. Engbersen

April 2014

Zelforganisatie op buurtniveau: wie doet het nu echt?

Een onderzoek naar buurtkenmerken onder de deelnemers van Burendag

Kitty van Schie

363569

Sociologie: Master Grootstedelijke vraagstukken en beleid

Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider: Dhr. G. Engbersen

April 2014

Voorwoord

Vanuit de gedachte dat het altijd goed is om jezelf te blijven ontwikkelen, jezelf uit te dagen en te blijven leren, ben ik in september 2011 begonnen met het schakeljaar van de opleiding Sociologie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Nu, nog geen 3 jaar later, is het moment daar om mijn masterthesis af te ronden. In dit voorwoord blik ik terug op mijn studieperiode, het onderzoeksproces en bedank ik de mensen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze thesis.

Ik noem de afgelopen jaren “studieperiode”, want naast een 32-urige werkweek blijft er niet veel tijd over om het echte studentenleven in te duiken. Het was vaak pittig, maar nu ik terugblik merk ik dat de tijd voorbij gevlogen is en dat ik dit echt niet had willen missen. Ik ben de uitdaging aangegaan, heb geleerd, gelachen en genoten, zowel van de studie als van de inspirerende mensen om mij heen. Na het succesvol afronden van het avondschaakprogramma ben ik doorgestroomd in het masterprogramma Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid. Via deze master heb ik de kans gekregen om een onderzoek te doen naar een zeer actueel onderwerp, namelijk zelforganisatie. Een leuke aanvulling op het onderzoek was het kijkje in de keuken bij het grootste Nederlandse fonds op sociaal gebied. Hier ben ik er ook achter gekomen dat dergelijke organisaties niet vergeleken kunnen worden met organisaties die data verzamelen voor onderzoek. Het creëren van een bruikbare dataset voor mijn onderzoek zal ik dan ook niet snel vergeten!

Graag wil ik de mensen bedanken die hun bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van deze masterthesis. Allereerst wil ik mijn begeleider dhr. Godfried Engbersen bedanken voor zijn input, kritische feedback en kennis betreffende het onderzoeksthema. Een tweede woord van dank gaat uit naar Margrietha 't Hart, die mij erg goed op weg heeft geholpen bij de statistische analyse en altijd binnen een mum van tijd een reactie gaf op mijn 'in paniek' geformuleerde vragen. Ook wil ik het Oranje Fonds bedanken voor het beschikbaar stellen van de data en achtergrondinformatie over het thema Burendag. Daarnaast wil ik mijn familie bedanken voor hun steun tijdens de gehele studie. In het bijzonder Ron, voor zijn geduld, kritische blik en het in vele richtingen meedenken. Dat je soms dacht dat ik met meer verwarring wegging dan dat ik kwam, kan ik nu beamen. Maar ook dat het altijd goed komt, zoals je ook vaak zei. En tot slot wil ik Roel bedanken, voor zijn onvoorwaardelijke steun, begrip en oppeppers als ik het even nodig had.

Kitty van Schie

Pijnacker, 18 april 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	I
1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	4
1.2. Probleemstelling	5
1.3. Wetenschappelijke relevantie	6
1.4. Maatschappelijke relevantie	6
1.5. Leeswijzer	6
2. Theoretisch kader	8
2.1. Zelforganisatie	8
2.2. Buurt- en bewonerskenmerken	10
2.2.1. Mate van stedelijkheid	10
2.2.2. Sociaal economische status	11
2.2.3. Etnische diversiteit	12
2.2.4. Voorzieningen	12
2.3. De rol van organisaties	13
2.4. Hypothesen	14
3. Methodologie	17
3.1. Onderzoeksstrategie	17
3.2. Operationalisatie	18
3.2.1. Succesvolle aanvraag	18
3.2.2. Aanvrager	18
3.2.3. Stedelijkheid	19
3.2.4. Sociaal economische status	19
3.2.4. Etnische diversiteit	20
3.2.5. Voorzieningen	20
3.3. Controlevariabelen	21
3.4. Methode	22
3.5. Kwaliteitscriteria	22
4. Resultaten	25
4.1. Beschrijvende analyse	25
4.2. Verklarende analyse	29

5. Conclusie en discussie	33
5.1. Conclusie	33
5.2. Beperkingen aan het onderzoek	37
5.3. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	38
5.4. Aanbevelingen voor het Oranje Fonds.....	39
Literatuurlijst	41
Bijlagen	43
Bijlage 1. Factor- en betrouwbaarheidsanalyse variabele voorzieningen	44
Bijlage 2. Grafiek interpretatie 2-weg interactie.....	45

1. Inleiding

De burger als kloppend hart van de samenleving. Een ideaaltypische visie van de vele bestuurders die inzetten op zogenoemde “eigen kracht programma’s” en het stimuleren en motiveren van actief burgerschap. Daar waar in de Tweede Wereldoorlog de bal vooral bij de overheid lag, wordt deze nu teruggegeven aan de burger (Tonkens, 2006). Burgers worden steeds meer als verbindende schakel gezien en zij worden geacht bruggen te slaan tussen burgers onderling en tussen burgers en bestuur. Actief burgerschap wordt vaak als oplossing aangedragen voor diverse maatschappelijke vraagstukken, bijvoorbeeld bij vraagstukken omtrent sociale samenhang en sociale uitsluiting (Tonkens, 2006).

Concepten als actief burgerschap en eigen kracht komen voort uit de gewenste transformatie van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij. Met deze verschuiving wordt de verantwoordelijkheid voor welzijn en geluk verlegd van de nationale overheid naar lokale gemeenschappen (Uitermark, 2014). Achter de verschuiving naar de participatiemaatschappij schuilt de verwachting dat burgers de samenleving van onderop willen en kunnen vormgeven, in plaats van vormgeving van bovenaf. “Zelforganisatie” is in deze context een belangrijk concept. Uitermark (2014) vergelijkt het concept “zelforganisatie” met de complexe patronen van insecten: hij ziet patronen die oprijzen vanuit lokale interacties. Het resultaat van deze complexe patronen noemt hij zelforganisatie.

Zowel in de wetenschap als in de politiek staat zelforganisatie op de kaart. Als politiek ideaal verwijst het concept naar mensen die samenwerken buiten de staat en de markt om (Uitermark, 2014). De vraag is echter of deze vorm van samenwerking voor iedereen is weggelegd. Schinkel (2012) meent dat met het inzetten op zelforganisatie de nadruk ligt op ‘actieve gemeenschappen’, maar dat dit vaak niet meer is dan het verantwoordelijk maken van burgers, gemeenschappen en organisaties voor beleid. De vraag is dan ook in hoeverre de verantwoordelijkheid om te komen tot zelforganisatie daadwerkelijk gedragen kan worden door de gemeenschap. Volgens Uitermark (2012) impliceert zelforganisatie namelijk selectie met als gevolg ongelijkheid en segregatie. Het benadeelt de mensen die moeite hebben zichzelf te organiseren en bevoordeelt daarentegen de mensen die hier minder moeite mee hebben. Een term die hiermee in verband kan worden gebracht, is het Mattheüs-effect: “(...) aan wie heeft zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben; maar van wie niet heeft, zal ook ontnomen worden wat hij bezit” (Rigney, 2010, p.1). Dit concept komt van de socioloog Robert K. Merton (1968). Het beschrijft een tendens over oplopend voordeel door de tijd heen. Degenen die beschikken over economisch of sociaal kapitaal kunnen dit inzetten om nog meer macht en kapitaal te verwerven (Merton, 1968).

Het inzetten van zelforganisatie als oplossing voor maatschappelijke vraagstukken zal dan ook moeten worden bevorderd bij de mensen die er zelf niet goed toe in staat zijn, aldus Uitermark (2012). Onderzoek wijst uit dat investeren in participatie voor sommigen net het duwtje in de rug is om zichzelf te kunnen organiseren. Een voorbeeld hiervan is de opbouwwerker die het verschil kan maken of maatjesprojecten waarbij zwakke netwerken van mensen in achterstandsituaties worden gecompenseerd door hen te koppelen aan mensen met sterkere netwerken (Uitermark, 2012). Het zelforganiserend vermogen kan hierdoor gestimuleerd worden. De rol van de professional is hier essentieel, terwijl deze vaak ter discussie wordt gesteld als het gaat om zelforganisatie en actief burgerschap.

1.1. Aanleiding

Zelforganisatie wordt vanuit de overheid steeds meer gestimuleerd. Echter blijkt uit diverse studies dat zelforganisatie niet overal even goed tot uiting komt (Uitermark, 2014). Sommige gebieden kunnen zich sterker organiseren dan andere. Volgens Uitermark (2012) kan zelforganisatie daardoor ongelijkheid en segregatie bevorderen. Met deze kennis wordt het interessant om nader in te zoomen op zelforganisatie: zijn er aanknopingspunten die deze inzichten bevestigen? Is zelforganisatie echt ongelijk verdeeld?

Om deze vragen te onderzoeken, wordt Burendag in deze masterthesis als casus ingezet. Burendag werd in 2006 voor het eerst georganiseerd op initiatief van Douwe Egberts. In 2008 is het Oranje Fonds, het grootste nationale fonds op sociaal gebied, aangesloten bij de organisatie van Burendag (Oranje Fonds, 2013). Burendag sluit goed aan bij een tweetal doelstellingen van het Oranje Fonds, te weten het versterken van samenhang in de buurt en het stimuleren van sociale participatie.

Via het Oranje Fonds kan een financiële bijdrage worden aangevraagd om Burendag te organiseren. Hier is sprake van een stukje zelforganisatie: men dient in actie te komen om een aanvraag voor financiële ondersteuning door het Oranje Fonds in te dienen. Bij toekenning van de financiële ondersteuning kan het ingediende voorstel ook daadwerkelijk georganiseerd en uitgevoerd worden. Als een aanvraag wordt toegekend, kan dit worden gezien als een vorm van zelforganisatie: individuen kunnen zich, binnen enkele randvoorwaarden die gesteld worden door het Oranje Fonds, vrij bewegen om hun eigen Burendag te organiseren. Dit kan voor een straat, maar ook voor een hele wijk of buurt zijn. Het Oranje Fonds kent twee typen aanvragers: particulieren en organisaties. Onder organisaties vallen onder andere wijk- en buurtverenigingen, maatschappelijke organisaties en welzijnsorganisaties, stichtingen en scholen. Het uitgangspunt van het Oranje Fonds is dat iedereen een aanvraag in kan dienen: zo laagdrempelig mogelijk en hierdoor voor iedereen toegankelijk.

Zoals eerder genoemd, is het niet vanzelfsprekend dat iedereen in staat is tot het goed organiseren van zichzelf. Als deze constatering wordt doorgetrokken, roept dit vragen op omtrent de organisatie van Burendag. In hoeverre zijn bepaalde buurten wel of niet in staat om zichzelf te organiseren? Is hierin een patroon te ontdekken als men kijkt naar diverse buurtkenmerken? En een belangrijke vraag: welke rol is hier weggelegd voor de organisaties? Geven zij juist de buurten met minder organiserend vermogen het benodigde duwtje in de rug? Een interessante uitspraak van Komter, Burgers en Engbersen (2000) die hiermee in verband kan worden gebracht komt uit de jaren tachtig en luidt: “minder overheid, meer particulier initiatief” (p.105). Hiermee wordt bedoeld dat wanneer het ene afneemt, het andere toeneemt. In de huidige tijd met een terugtrekkende overheid, zal volgens deze uitspraak het particuliere initiatief, en daarmee ook zelforganisatie, toenemen. Daarentegen benoemen Komter, Burgers en Engbersen (2000) ook een andere mogelijkheid, namelijk het optreden van een Mattheüs-effect: “aan hen die hebben, zal gegeven worden” (p.106). Degenen die sterk staan, zullen nog sterker komen te staan. Hiermee kan worden teruggegrepen op de eerder beschreven constatering van Uitermark (2012), dat zelforganisatie juist segregatie en ongelijkheid impliceert.

Met Burendag als casus wordt in deze masterthesis onderzocht of er op buurtniveau uitspraken gedaan kunnen worden met betrekking tot het zelforganiserend vermogen van buurten. Hieruit zal blijken of er mogelijk sprake is van sociale grenzen aan zelforganisatie.

1.2. Probleemstelling

Het doel van deze masterthesis is, om met behulp van kwantitatief onderzoek, een antwoord te kunnen geven op de volgende probleemstelling:

Welke kenmerken hebben buurten die een succesvolle aanvraag doen bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag?

Burendag wordt in het onderzoek als casus ingezet om de probleemstelling te beantwoorden. Tevens zijn een aantal deelvragen opgesteld, die met behulp van theoretisch en empirisch onderzoek worden beantwoord:

1. Wat wordt er verstaan onder zelforganisatie?
2. Welke buurtkenmerken kunnen volgens wetenschappelijke theorie een rol spelen als het gaat om mogelijkheden tot zelforganisatie?

3. Welke rol is er weggelegd voor organisaties als het gaat om zelforganisatie?
4. Welke buurtkenmerken staan in verband met een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag?

Deelvraag 1 en deelvraag 2 worden met behulp van theoretisch onderzoek en wetenschappelijke literatuur beantwoord. Deelvraag 3 wordt beantwoord door gebruik te maken van zowel relevante wetenschappelijke literatuur als empirische toetsing. Een antwoord op deelvraag 4 wordt verkregen door middel van empirisch onderzoek.

1.3. Wetenschappelijke relevantie

Met de verschuiving van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij wordt er steeds meer ingezet op de eigen kracht van burgers. Het begrip “zelforganisatie” wordt hierbij steeds belangrijker. Echter is er in wetenschappelijk onderzoek nog relatief weinig aandacht besteed aan zelforganisatie. Wie zijn nu die mensen of groepen die zichzelf kunnen organiseren? Welke voorwaarden zijn er nodig om tot zelforganisatie te komen? Is zelforganisatie wel voor iedereen weggelegd? Dit onderzoek geeft op buurtniveau inzicht in de mogelijkheden om te komen tot zelforganisatie. Hiermee wordt een wetenschappelijke bijdrage geleverd aan het onderzoeksthema zelforganisatie.

1.4. Maatschappelijke relevantie

Naast de wetenschappelijke relevantie, kent het onderzoek ook een maatschappelijke relevantie. Het onderzoek geeft antwoord op de vraag of specifieke buurtkenmerken in verband staan met de toekenning van financiële middelen die zelforganisatie mogelijk maken. Daarnaast wordt de rol die een organisatie hierin speelt, onder de loep genomen. Met de inzichten uit het onderzoek kan worden ingezet op toekomstige beleidsplannen. Het gaat dan met name om de beleidsplannen die inzetten op maatschappelijke vraagstukken en ongelijkheid. Als er daadwerkelijk sprake is van een Mattheüs-effect, waarbij de mensen die al sterk staan systematisch nog meer bevoordeeld worden, kan hier in de toekomst op ingespeeld worden. Dit maakt dat de uitkomsten van het onderzoek niet alleen relevant zijn voor beleid, maar ook aanknopingspunten bieden voor het beleid van maatschappelijke organisaties en organisaties zoals het Oranje Fonds.

1.5. Leeswijzer

In dit hoofdstuk is een inleiding gegeven in het onderzoeksonderwerp van deze masterthesis. In het volgende hoofdstuk wordt vanuit bestaande relevante literatuur het theoretisch kader geschetst.

Met dit theoretisch kader wordt tevens een antwoord gegeven op de eerder omschreven deelvragen. Na uiteenzetting van de theorie kan de verwachte relatie tussen de verschillende concepten worden voorspeld. Deze voorspelling wordt weergegeven in een aantal hypothesen en een conceptueel model, dat de leidraad vormt voor het statistisch onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie achter het onderzoek toegelicht. De te gebruiken concepten worden hier geoperationaliseerd. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van zowel de beschrijvende als de verklarende analyse gepresenteerd en toegelicht. In de afsluitende conclusie wordt vervolgens een antwoord gegeven op de centrale vraag. Ook wordt hier een kritische blik geworpen op het onderzoek en eventuele beperkingen aan het onderzoek. Tot slot worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek besproken en aanbevelingen voor het Oranje Fonds.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader is een verkenning van bestaande wetenschappelijke literatuur die relevant is voor het onderzoek. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens zelforganisatie, buurtkenmerken en de rol van organisaties besproken. Tevens wordt ingegaan op de relaties tussen deze concepten, wat leidt tot het opstellen van een zestal hypothesen. Tot slot wordt in dit hoofdstuk het conceptueel model gepresenteerd, wat als basis dient voor het statistische onderzoek.

2.1. Zelforganisatie

Zelforganisatie is uitgegroeid tot een centraal begrip: het is niet alleen een politiek ideaal, maar ook een verklarend concept in de wetenschap (Uitermark, 2014). Over de definitie van het concept zelforganisatie bestaan verschillende opvattingen. Volgens Uitermark omvat zelforganisatie “het idee dat een centrale autoriteit de taak heeft enkele randvoorwaarden te creëren waarbinnen individuele handelingen kunnen agglomereren tot een geheel dat niet van tevoren is bedacht, maar juist daardoor een organische eenheid vormt” (Uitermark, 2012, p.5). Huygen, Marissing en Boutellier (2012) gaan in hun omschrijving van zelforganisatie niet in op de centrale autoriteit die nog een taak heeft, maar juist op sociaal ondernemen door de samenleving: “zelforganisatie is een vorm van sociaal ondernemen die zich kenmerkt door intrinsieke motivatie, samenhang met de omgeving door verbinding en afstemming, autonomie en creativiteit met het doel een sociale dynamiek te creëren die bijdraagt aan de continuïteit van de samenleving” (p.36). Ook wordt zelforganisatie door sommigen gezien als een verregerende vorm van burgerparticipatie (Huygen et al., 2012). Burgerparticipatie is te onderscheiden in 3 generaties. De eerste en tweede generatie betreffen het beïnvloeden van beleid en meer zeggenschap, de zogenoemde beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie. De derde generatie burgerparticipatie is het zogenoemde “burgerinitiatief” (Van Houwelingen, Boele, & Dekker, 2014). Uit de naamgeving blijkt al dat het initiatief vanuit de burger komt en niet vanuit de overheid. En Mijde en Daru (zoals geciteerd in Van Houwelingen et al, 2014) geven de volgende omschrijving van het begrip burgerinitiatief: “een vorm van zelforganisatie van burgers, gericht op de verbetering van de eigen levenssituatie en/of de samenleving waarbij een aantal mensen betrokken is in een al dan niet tijdelijke initiatiefgroep, actiegroep of projectgroep” (p.20). Burgers verenigen zich om zelf dingen te ondernemen en zaken te regelen. Houwelingen et al. (2014) noemen dit ook wel de “zelfredzame burgerparticipatie” (p.21). Dit sluit nauw aan op de definitie van zelforganisatie door Boonstra en Boelens (2011). Zij spreken van zelforganisatie als het gaat om initiatieven vanuit het maatschappelijk middenveld, afkomstig van een gemeenschappelijk

netwerk van burgers die deel uitmaken van het stedelijke systeem, maar onafhankelijk zijn van overheidsprocedures (Boonstra & Boelens, 2011).

Nu blijft het echter de vraag in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om gezamenlijk te komen tot een vorm van sociaal ondernemen. Bestaan er gemeenschappelijke burgernetwerken en beschikken zij over voldoende zelforganiserend vermogen? Is er sprake van een ongelijke verdeling?

Mohan (2012) ziet dat in Europa de ondersteunende welvaartsregimes een hogere mate van betrokkenheid genereren onder de meer kansarme groepen in de samenleving. Daarnaast kent blootstelling aan publieke gelden een ongelijke capaciteit. De verklaring hiervoor zoekt hij in de onderliggende sociale en economische kenmerken van plaatsen, in plaats van in de individuele disposities tussen plaatsen. Zo benoemen ook Van Dam, Eshuis en Aarts (2008) dat gemeenschappen met een zekere mate van geslotenheid relevant zijn, omdat hier zelforganisatie duidelijk aanwezig lijkt. Volgens Putnam (2007) zijn het de meest arme en meest diverse gebieden die het zwakst georganiseerd zijn. Over het algemeen scoren deze gebieden lager dan rijke en homogene gebieden. Maar zowel Putnam als Sampson (zoals geciteerd in Uitermark, 2014) menen dat dit niet te herleiden is tot individuele kenmerken van de bewoners. Het gaat volgens hen namelijk om de aanwezigheid van verenigingen en stichtingen waardoor mensen in staat worden gesteld zich aan elkaar te verbinden. Walter Nicholls (zoals geciteerd in Uitermark, 2014) noemt deze plaatsen *relational incubators*: “broedkamers waar initiatieven een vruchtbare bodem vinden om zich te verbinden en te groeien” (p.9).

In tegenstelling tot de bevindingen van Putnam, blijkt dat in Rotterdam juist de arme en diverse buurten hoog scoren als het gaat om burgerinitiatieven. De verklaring wordt hier gezocht in de geschiedenis van het buurtactivisme in de jaren zeventig en tachtig. Dit buurtactivisme heeft geresulteerd in een hecht institutioneel weefsel en daarmee in de eerder genoemde vruchtbare bodem voor burgerinitiatieven (Uitermark, 2014). Ook blijkt dat de financiële kracht van netwerken een belangrijke rol speelt, en mede hierdoor blijft de gedachte bestaan dat zelforganiserend vermogen ongelijk verdeeld is. Mensen die moeite hebben met zelforganisatie, worden benadeeld. Mensen die zich goed weten te organiseren, worden er juist door bevoordeeld.

Op basis van bovenstaande is het interessant om nader te onderzoeken of er op buurtniveau specifieke kenmerken zijn die in verband staan met zelforganisatie. De definitie van zelforganisatie, zoals geformuleerd door Uitermark, sluit het beste aan bij de casus van Burendag: het Oranje Fonds kan hier gezien worden als de centrale autoriteit die de randvoorwaarden creëert, waarbinnen zowel particulieren als organisaties hun eigen invulling kunnen geven aan de organisatie van Burendag.

2.2. Buurt- en bewonerskenmerken

Uit de voorgaande omschrijving van zelforganisatie blijkt dat er diverse factoren genoemd worden die in meer of mindere mate aanwezig zijn als het gaat om zelforganisatie. Zo wordt een link gelegd naar stedelijkheid, armoede, heterogeniteit en de al dan niet aanwezige sociaal-fysieke infrastructuur. Laatstgenoemde bestaat uit organisaties, diensten en voorzieningen die als doel hebben het versterken van de samenhang tussen mensen, de leefbaarheid te vergroten en participatie te bevorderen (Van der Zwaard & Specht, 2013).

Diverse onderzoeken geven inzicht in mogelijke factoren die zelforganisatie en meer onderlinge contacten tussen buurtbewoners stimuleren. Meer onderling contact kan een stimulans zijn voor het gezamenlijk oppakken van bewonersinitiatieven. Factoren die genoemd worden zijn onder andere mate van stedelijkheid, sociaal economische status (SES), etnische diversiteit, leefbaarheid, beleving van een buurt, aanwezige voorzieningen en samenstelling van het huishouden (Van der Zwaard & Specht, 2013; CBS, 2010).

Gezien de beschikbaarheid over beperkte databronnen, worden in dit onderzoek de mate van stedelijkheid, sociaal economische status, etnische diversiteit en voorzieningen nader onderzocht in relatie tot zelforganisatie. De genoemde factoren worden hier achtereenvolgens besproken.

2.2.1. Mate van stedelijkheid

Als het gaat om de relatie tussen de mate van stedelijkheid en onderling contact bestaan er verschillende opvattingen. Louis Wirth (1938) heeft in 1938 al een visie uiteen gezet met betrekking tot het sociale leven in de stad en op het platteland. Hij meent dat men in de stad meer variatie kan verwachten in onder andere gedrag, beroep en levensopvattingen dan in kleinere dorpen. De reden die hij hiervoor aandraagt is het aantal inwoners dat in een stad veel groter is. Dit zorgt ervoor dat de binding en sociale cohesie tussen personen met verschillende achtergronden zwakker of zelfs afwezig is. Er bestaan hierdoor andere onderlinge sociale relaties in meer en minder stedelijk gebied (Wirth, 1938). Ook uit onderzoek door het CBS (2010) blijkt dat er aanknopingspunten zijn om te veronderstellen dat een lagere mate van stedelijkheid in een woongemeente in relatie staat tot meer wekelijks contact met bijvoorbeeld familie of burens. Het wekelijkse contact met burens bij mensen die wonen in zeer sterk stedelijke gemeenten ligt onder het gemiddelde. De mate van stedelijkheid heeft geen invloed op het contact met vrienden (CBS, 2010). Volgens Vermeij en Mollenhorst (2008) verschillen stad en dorp echter weinig als het gaat om de samenstelling van een sociaal netwerk. Zij vinden geen verschillen in contacten met vrienden, familie en burens tussen mensen uit van het platteland en stedelingen. Het onderzoek van Mulder en Kalmijn (zoals geciteerd in CBS, 2010)

daarentegen wijst uit dat mensen van het platteland meer contact hebben met familie en burens dan met vrienden. Zij zoeken de verklaring hiervoor in de grotere nabijheid van familie.

Van Houwelingen et al. (2014) vinden in hun onderzoek naar burgerparticipatie dat met name de inwoners van dorpen erg actief zijn als het gaat om zelfredzame burgerparticipatie. Een verklaring hiervoor wordt gevonden in de bezuinigingen en het gebrek aan publieke voorzieningen. Hierdoor zijn dorpsbewoners genoodzaakt om zelf voorzieningen te starten en in stand te houden (Van Houwelingen et al, 2014).

Uit bovenstaande komt naar voren dat er aanknopingspunten zijn om te verwachten dat stedelijkheid van invloed kan zijn op de mate waarin er onderlinge contacten zijn en de mate waarin bewoners actief zijn. Daarom wordt stedelijkheid als een van de variabelen in het onderzoeksmodel opgenomen.

2.2.2. Sociaal economische status

Wanneer men spreekt over sociaal economische status (SES), gaat het om de positie van huishoudens binnen een systeem van sociale stratificatie, geordend van hoog naar laag (CBS, 2005). Uit onderzoek komt naar voren dat sociale en economische kenmerken een rol spelen bij de verdeling van publieke en private middelen. Volgens Merton (1968) kunnen degenen die beschikken over economisch of sociaal kapitaal deze bronnen gebruiken om meer macht en kapitaal te verwerven, het eerder genoemde Mattheüs-effect. Als men spreekt over economisch kapitaal, gaat het om inkomensverhoudingen (De Boer et al., 2002). Deze vorm van kapitaal maakt dat het mogelijk is om bijvoorbeeld onderwijs te volgen en sociale relaties te onderhouden. Van der Zwaard en Specht (2013) hebben in hun literatuurstudie naar burgerkracht gevonden dat mensen met hoge inkomens en hoge opleidingen minder in hun buurt doen aan vrijwilligerswerk. De mensen die middelbaar opgeleid zijn, zijn daarentegen oververtegenwoordigd. Uit een studie van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) komt naar voren dat vooral mensen van middelbare leeftijd, de hogere inkomens, hoger opgeleiden, kerkgangers en autochtonen veel participeren (Van Houwelingen et al, 2014).

Onderzoek door het CBS (2010) heeft uitgewezen dat inkomen van invloed kan zijn op de frequentie van contact tussen bewoners. In dit onderzoek tonen Gesthuizen, Van der Meer en Scheepers (zoals geciteerd in CBS, 2010) aan dat hoe lager de welvaart in een buurt is, hoe minder onderling contact men heeft met burens.

Aansluitend op het inkomen, bestaan er ook aanwijzingen dat arbeid een rol kan spelen bij sociale contacten. Voor werkenden kan de factor "tijd" een rol spelen bij de mate waarin er onderlinge sociale contacten zijn (CBS, 2010). Kasinitz en Roosenberg (zoals geciteerd in CBS, 2010) beschrijven dat sociale contacten minder aanwezig zijn in buurten met een hoog aandeel mensen

met een uitkering dan in buurten met een laag aandeel mensen met een uitkering. Deze omstandigheden kunnen leiden tot homogener contacten, doordat de personen waarmee men sociaal contact heeft een vergelijkbare achtergrond hebben. Er kan hier weinig van elkaars sociale hulpbronnen gebruik worden gemaakt, bijvoorbeeld het uitwisselen van elkaars netwerk of lenen van geld. Hierin is wederom een Mattheüs-effect te herkennen.

Vanuit deze theorie ontstaat de verwachting dat buurten met een lagere sociaal economische status minder contact hebben met andere buurtbewoners, waardoor initiatieven als het organiseren van Burendag uit zullen blijven. Ook de volgende uitspraak van Rigney (2010) kan van toepassing zijn: “those who have the gold, make the rules” (Rigney, 2010, p.15). Als deze uitspraak wordt toegepast op de casus Burendag, impliceert dit dat mensen en buurten waar sprake is van meer economisch kapitaal, ook vaker gebruik maken van de mogelijkheid om een aanvraag bij het Oranje Fonds in te dienen. Zij zullen wellicht ook beter de weg weten te vinden naar dergelijke mogelijkheden dan mensen of buurten met minder economisch kapitaal.

2.2.3. Etnische diversiteit

Zoals eerder genoemd, zijn volgens Putnam (2007) de meest etnisch diverse gebieden het zwakst georganiseerd. Putnam (2007) meent dat etnische diversiteit in de directe woonomgeving een bedreiging vormt voor sociale verbanden in de samenleving. Zijn theorie wordt de ‘constrict-theorie’ genoemd: hoe meer diversiteit in de omgeving, hoe meer mensen zich terugtrekken uit het gezamenlijke leven. Mensen die wonen in etnisch diverse buurten trekken zich dus volgens Putnam steeds meer terug in hun schulp, waardoor onderling vertrouwen, wederzijdse hulp en samenwerking afnemen. Niet-westerse allochtonen kunnen tot risicogroep worden gerekend als het gaat om processen van individualisering, waardoor onderlinge sociale contacten afnemen (CBS, 2010). De verwachting is dat de meer heterogene buurten minder snel mee doen aan sociale initiatieven als Burendag.

2.2.4. Voorzieningen

Meer onderling contact kan een stimulans zijn voor het gezamenlijk oppakken van initiatieven, om zo te komen tot een vorm van zelforganisatie. Voorzieningen waar men elkaar kan ontmoeten, kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Kortstondige ontmoetingen met vreemden kunnen immers leiden tot publieke familiariteit (Gesthuizen & Veldheer, 2009). Het gaat hier om het herkennen en sociaal kunnen plaatsen van elkaar, zonder elkaar echt te kennen. Dit draagt bij aan het vermogen van mensen om hun omgeving sociaal te kunnen interpreteren en ordenen, en zich er daardoor veilig te kunnen voelen (Gesthuizen & Veldheer, 2009). Gesthuizen en Veldheer (2009) vindt een positief

effect als het gaat om ontmoetingsgelegenheden in relatie tot de ervaren gemeenschap in een buurt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in soort voorziening: bij pompstations en bushaltes wordt een negatief effect gevonden, terwijl scholen, kleine winkels en parken juist versterkend werken. Voorzieningen hebben dan ook niet alleen een economische functie, maar zeker ook een sociale (Gesthuizen & Veldheer, 2009).

De theorie scheidt de verwachting dat wanneer er meer voorzieningen in een buurt aanwezig zijn, de kans op meer onderling contact toeneemt en dat hiermee indirect de kans op zelforganisatie toeneemt.

2.3. De rol van organisaties

Financiële ondersteuning van het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag kan door twee partijen worden aangevraagd: een individuele burger en een organisatie. Uit de gegevens van het Oranje Fonds blijkt dat ongeveer 50% van de aanvragen door organisaties wordt ingediend, de overige 50% wordt door particuliere aanvragers ingediend. Hieruit blijkt dat organisaties een belangrijke rol spelen in dit traject. Dat de rol van organisaties van belang is als het gaat om zelforganisatie, blijkt ook uit wetenschappelijk onderzoek.

Volgens Uitermark (2012) zal de inzet van zelforganisatie als oplossing voor maatschappelijke vraagstukken bevorderd moeten worden bij mensen die hier zelf niet goed in zijn. Juist de mensen die hier moeite mee hebben, hebben baat bij de aanwezigheid van een organisatie. Een organisatie vervult een belangrijke rol bij onderlinge contacten in de omgeving. Oude Vrielink en Van de Wijdeven (2007) spreken over “weven in de wijk” (p.4), waarmee zij onder andere doelen op de rol van de professional, bijvoorbeeld een ontwikkelingswerker, bij het in goede banen leiden van lokale financiering van initiatieven en het verbinden van personen en organisaties in en rond de wijk.

Volgens Mohan (2012) is niet alleen de blootstelling aan publieke gelden ongelijk verdeeld, maar is er ook geografisch een ongelijke verdeling als het gaat om vrijwilligersorganisaties. Als voorbeeld wordt genoemd dat in rijkere buurten meer aandacht wordt besteed aan cultuur dan in armere buurten. Als deze armere buurten achterblijven bij de rijkere buurten, kan er sprake zijn van een Mattheüs-effect. Een organisatie is de aangewezen instantie om een dergelijk patroon te doorbreken en eventuele systematische bevoordeling van personen of groepen te voorkomen.

Daarnaast maken organisaties deel uit van de sociaal-fysieke infrastructuur in een buurt, met als doel de samenhang te versterken en participatie te bevorderen (Van der Zwaard & Specht, 2013). Ook maken organisaties deel uit van de eerder genoemde “relational incubators”, de plaatsen waar een sterk ontwikkeld institutioneel weefsel van stichtingen en verenigingen aanwezig is die mensen met elkaar verbindt (Nicholls, zoals geciteerd in Uitermark, 2014).

Zoals blijkt uit het aantal aanvragen voor Burendag door organisaties, zijn organisaties van groot belang. De vraag die dit oproept is in hoeverre hier sprake is van een gelijke verdeling van organisaties tussen verschillende typen buurten. Zijn het juist de armere buurten waar organisaties een aanvraag indienen, om hier mogelijke patronen van ongelijke verdeling van middelen te doorbreken? Met de beschikbare data kan helaas geen onderscheid worden gemaakt tussen een professionele organisatie en een vrijwilligersorganisatie. Dit wordt nader toegelicht bij de operationalisatie in hoofdstuk 3.

2.4 Hypothesen

Vanuit het theoretisch kader zijn een aantal verwachtingen met betrekking tot de uitkomst van het onderzoek te formuleren. Deze verwachtingen worden hier omgezet in hypothesen, welke in het empirische onderzoek getoetst zullen worden. Vooruitlopend op de operationalisatie staat in deze hypothesen het concept “zelforganisatie” voor het doen van een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag.

Zelforganisatie: het doen van een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag.

Zoals Wirth (1938) beschrijft, bestaan er andersoortige sociale relaties tussen inwoners van meer stedelijk gebied en inwoners van minder stedelijk gebied. Hij meent dat de bindingen tussen personen met verschillende achtergronden in stedelijke gebieden zwakker zijn dan in minder stedelijke gebieden (Wirth, 1938). Ook het CBS (2010) vindt aanknopingspunten voor een mogelijk verband tussen de mate van stedelijkheid en de mate waarin onderlinge sociale contacten aanwezig zijn. Daarnaast blijkt dat vooral in dorpen men erg actief is (Van Houwelingen et al., 2014). Op basis van deze gegevens wordt verwacht dat mensen die woonachtig zijn in stedelijke gebieden minder snel tot zelforganisatie geneigd zijn dan mensen in minder stedelijke gebieden.

Vanuit de theorie wordt verwacht dat bij een hogere mate van stedelijkheid minder sprake is van zelforganisatie. De eerste hypothese wordt als volgt geformuleerd:

H1: Er bestaat een negatief verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie.

Een alternatieve hypothese wordt gevormd door de aanvrager mee te nemen. Een aanvrager is een organisatie of een particulier. De verwachting is dat in meer stedelijk gebied een belangrijkere rol is

weggelegd voor organisaties. Organisaties kunnen daarom een interactie-effect hebben op het verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie. De hypothese wordt als volgt opgesteld:

H2: Het negatieve verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie is minder sterk voor organisaties dan voor particulieren.

De derde hypothese gaat in op een mogelijk verband tussen de SES van buurten en zelforganisatie. De veronderstelling luidt dat bewoners van buurten met een lagere SES minder goed in staat zijn om de juiste hulpbronnen (kennis, netwerken, sociaal kapitaal) te mobiliseren en hierdoor over minder zelforganiserend vermogen beschikken. Mensen die daarentegen wel de beschikking hebben over diverse bronnen, zijn in staat om meer mogelijkheden te creëren en genereren. Ook hier kan sprake zijn van een Mattheüs-effect, waarbij de rijkere buurten vaker aanspraak maken op de beschikbare middelen dan de armere buurten. Vanuit de theorie betreffende het Mattheüs-effect, wordt verwacht dat rijkere buurten meer succesvolle aanvragen zullen doen dan minder rijke buurten. Dit omdat volgens Rigney (2010) degene met het goud in handen, ook de regels bedenken. Hierdoor zullen de rijkere buurten eerder de weg weten te vinden binnen de wereld van financiële aanvragen bij fondsen. De verwachting is dat er meer zelforganisatie aanwezig is in buurten met een hogere SES. Op basis van deze onderbouwing wordt de derde hypothese als volgt geformuleerd:

H3: Er bestaat een positief verband tussen de sociaal economische status van buurten en zelforganisatie.

De alternatieve hypothese is dat organisaties modererend werken en juist in de buurten met een lagere SES zorgen dat er een aanvraag wordt gedaan. Op basis van deze aanname luidt de vierde hypothese:

H4: Het positieve verband tussen sociaal economische status en zelforganisatie is sterker voor particulieren dan voor organisaties.

De vijfde hypothese komt voort uit de theorie van Putnam. Putnam (2007) beschrijft dat in een Amerikaanse casus etnische diversiteit in de directe woonomgeving een bedreiging vormt voor de sociale verbanden in de samenleving. Op basis van zijn constrict-theorie is de veronderstelling dat in etnisch homogene wijken meer sociale verbanden aanwezig zijn en hierdoor meer mogelijkheden tot zelforganisatie. In etnisch heterogene wijken bestaat er meer wantrouwen en minder contact,

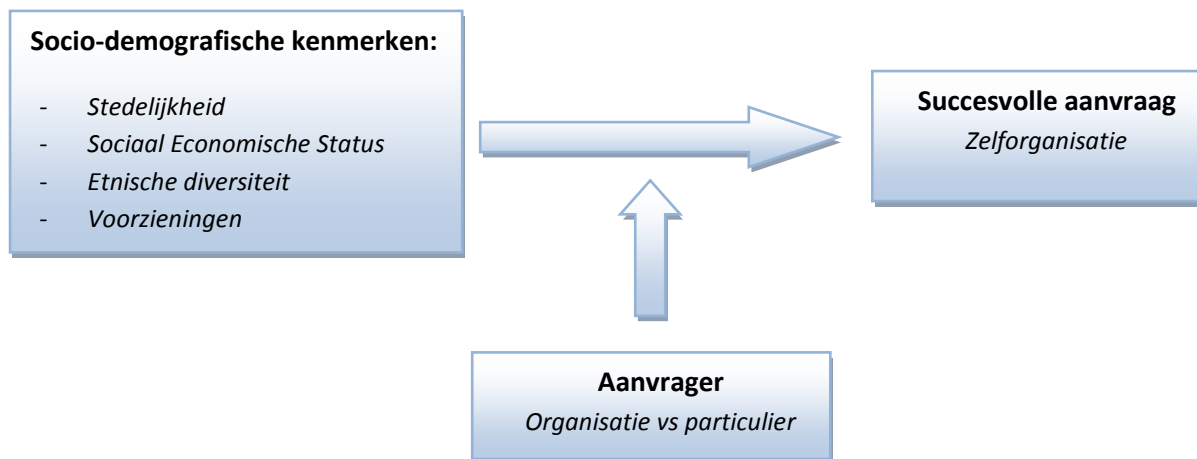
waardoor zelforganisatie minder snel tot stand zal komen. Deze hypothese wordt hiermee als volgt opgesteld:

H5: Er bestaat een positief verband tussen de mate waarin een buurt etnisch homogeen is en zelforganisatie.

De zesde hypothese is afgeleid van de theorie omtrent aanwezige voorzieningen in een buurt. De veronderstelling is dat naarmate er meer plekken zijn waar mensen elkaar tegen kunnen komen en elkaar kunnen ontmoeten, er meer onderling sociaal contact is en hierdoor buurtinitiatieven eerder tot stand komen. De hypothese luidt:

H6: Er bestaat een positief verband tussen het aantal voorzieningen in een buurt en zelforganisatie.

De beschreven hypothesen zijn samengevat in het conceptueel model in figuur 1. Dit model vormt de basis voor het empirische onderzoek.

Figuur 1. Conceptueel model

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt het ontwerp voor de uitvoering van het onderzoek gepresenteerd. Ten eerste wordt de gebruikte onderzoeksstrategie met daarbij de methode voor dataverzameling en datakoppeling toegelicht. Hierna volgt de operationalisatie van de gebruikte concepten en wordt toegelicht welke methode is toegepast voor het uitvoeren van de analyse. Tot slot wordt in dit hoofdstuk ingegaan op het waarborgen van kwaliteit in wetenschappelijk onderzoek.

3.1. Onderzoeksstrategie

Het onderzoek richt zich op de vraag of er aanwijzingen zijn dat bepaalde buurtkenmerken in verband staan met het doen van een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor Burendag. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt een kwantitatieve analyse met SPSS uitgevoerd. De beschikbare dataset voor dit onderzoek bestaat uit twee samengevoegde databestanden. Het eerste bestand betreft de gegevens van organisaties en particulieren die in 2012 een aanvraag voor Burendag bij het Oranje Fonds hebben gedaan. Dit databestand geeft inzicht in de volgende relevante variabelen: type aanvrager, status van de aanvraag, hoogte van de toekenning en postcode van de aanvrager. Dit bestand wordt met behulp van de Wijk- en buurtkaart van het CBS gekoppeld aan het databestand Kerncijfers Wijken en Buurten 2010 van het CBS. Kerncijfers Wijken en Buurten bevat relevante informatie over diverse variabelen op buurtniveau, waaronder stedelijkheid, buurtsamenstelling, financiële gegevens en voorzieningen.

Voor de analyse in deze masterthesis is gekozen om de meest recente data van het Oranje Fonds te gebruiken, namelijk de data van 2012 (N=2524). Deze data bevatten de meest bruikbare informatie voor de analyse. Het CBS heeft in de periode 2004 – 2012 gegevens over buurten en wijken verzameld in de databestanden Kerncijfers Wijken en Buurten. Per jaar zijn er echter grote verschillen in de opgenomen variabelen. Voor dit onderzoek is besloten om de Kerncijfers Wijken en Buurten 2010 te gebruiken. Deze dataset bevat alle voor dit onderzoek relevante variabelen. Het verschil in jaar tussen de twee datasets zal geen belemmering voor het onderzoek zijn. De verwachting is dat buurten in een relatief korte periode niet extreem zullen veranderen. Om dit te onderbouwen is de mate van stedelijkheid van beide jaren vergeleken. De gemiddelde mate van stedelijkheid is in 2010 3,80, tegenover een gemiddelde van 3,78 in 2012¹. Hieruit blijkt dat het verschil tussen beide jaren minimaal is.

---

¹ In paragraaf 3.2.3. wordt de codering van deze variabele nader toegelicht. Voor het berekenen van de gemiddelde mate van stedelijkheid in 2010 en 2012 is gebruik gemaakt van de originele en volledige datasets van het CBS. Na hercodering wordt de mate van stedelijkheid in 2010 2,20 en in 2012 2,22.

De datasets zijn samengevoegd tot een bruikbaar bestand voor de analyse in dit onderzoek. Het samenvoegen van de bestanden is gedaan op basis van de 6-posities postcode. Deze postcode is ingevuld in de zogeheten “Wijk- en buurtkaart”, welke wordt beheerd door het CBS. De buurtgrenzen die hierop staan aangegeven, hebben de opgaven van de gemeenten als basis. De gebruikte Wijk- en buurtkaart dateert van 1 januari 2012 (CBS, 2012).

Doordat een selectie is gemaakt op basis van postcode, vormt zich een dataset met gegevens op buurtniveau. Buurten vormen volgens het CBS (2013) het laagste regionale niveau en zijn afgebakend vanuit verschil in landschap of sociaaleconomische structuur.

3.2. Operationalisatie

In dit gedeelte worden de variabelen die zijn opgenomen in het conceptueel model geoperationaliseerd.

3.2.1. Succesvolle aanvraag

De afhankelijke variabele in het onderzoek is zelforganisatie. Zelforganisatie wordt in dit onderzoek afgeleid van het doen van een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag. Met een succesvolle aanvraag wordt bedoeld een gehele of gedeeltelijke toekenning van de aanvraag bij het Oranje Fonds. In buurten waar een succesvolle aanvraag is gedaan, kan worden gesproken over zelforganisatie. De buurt komt hier in actie om iets te organiseren op Burendag. De afhankelijke variabele in het onderzoeksmodel is dichotoom van aard: er is wel of geen sprake van toekenning van financiële ondersteuning door het Oranje Fonds. Geannuleerde aanvragen worden in de analyse buiten beschouwing gelaten (N=31, dit is 1,2% van de gehele dataset). Bij geannuleerde aanvragen gaat het om annuleringen door de aanvragende organisatie of particulier.

3.2.2. Aanvrager

Het Oranje Fonds maakt bij de fondsaanvragen voor Burendag onderscheid tussen een particulier als aanvrager en organisatie als aanvrager. Dit onderscheid wordt in dit onderzoek overgenomen. Een particulier is een individuele aanvrager, dit kan iedere inwoner van Nederland zijn. Een organisatie onderscheidt zich van een particulier door de beschikking over een Kamer van Koophandel nummer. Bij organisaties gaat het om zowel vrijwilligersorganisaties als professionele organisaties: van speeltuinverenigingen en buurtverenigingen tot welzijnsorganisaties en scholen. Er kan op basis van de dataset geen onderscheid worden gemaakt tussen een professionele organisatie en een

vrijwilligersorganisatie. Daarom wordt er in dit onderzoek slechts onderscheid gemaakt tussen particulier (=1) en organisatie (=0).

3.2.3. Stedelijkheid

Stedelijkheid wordt omschreven als een maatstaf voor de concentratie van menselijke activiteiten, gebaseerd op de gemiddelde omgevingsadressendichtheid (OAD) (CBS, 2013). De OAD is het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. De OAD wordt uitgedrukt in adressen per km² en beoogt de mate van concentratie van menselijke activiteiten zoals wonen, werken en recreëren, weer te geven (CBS, 2013). Op grond van de OAD is aan iedere buurt, wijk of gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. Het CBS (2013) hanteert de volgende klassenindeling:

1. niet stedelijk < 500 adressen per km²
2. weinig stedelijk 500 - 1 000 adressen per km²
3. matig stedelijk 1 000 - 1 500 adressen per km²
4. sterk stedelijk 1 500 - 2 500 adressen per km²
5. zeer sterk stedelijk $\geq$ 2500 adressen per km²

In de originele indeling door het CBS staat een lage waarde voor een hogere mate van stedelijkheid. In deze masterthesis wordt deze indeling echter andersom gecodeerd, zoals hierboven omschreven. Een hogere score in stedelijkheidsklasse geeft dan ook een hoger stedelijkheidsniveau aan. Deze variabele kent een ordinaal meetniveau.

3.2.4. Sociaal economische status

Onder sociaal economische status wordt de positie van personen en huishoudens binnen een systeem van sociale stratificatie verstaan (CBS, 2005). Het gaat om een ordening van hoog tot laag. Indicatoren om SES te meten zijn onder andere opleidingsniveau, beroepsklasse of functieniveau en inkomensniveau.

Het databestand Kerncijfers Wijken en Buurten 2010 geeft inzicht in het aantal inkomensontvangers, het gemiddelde inkomen per inkomensontvanger en het gemiddelde inkomen per inwoner. Tevens wordt onderscheid gemaakt in het aantal personen met een laag en een hoog inkomen, huishoudens met een hoog en laag inkomen, huishoudens met lage koopkracht en huishoudens onder of rond het sociaal minimum.

Omdat er in het samengevoegde databestand geen gegevens beschikbaar zijn over het opleidings- of beroepsniveau van de inwoners, wordt in dit onderzoek het inkomensniveau gebruikt

om de SES van een buurt te bepalen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het gemiddelde inkomen per inwoner, met hierin opgenomen zowel de personen die een inkomen genereren als de personen die zelf geen inkomen ontvangen. Het gaat om het rekenkundig gemiddeld persoonlijk inkomen per persoon op basis van personen met een geheel jaar inkomen. Bij minimaal 200 inwoners per buurt is er een waarde vermeld. Het persoonlijk bruto-inkomen omvat de volgende bestanddelen (CBS, 2013):

- inkomen uit arbeid
- inkomen uit eigen onderneming
- uitkering inkomensverzekeringen
- uitkering sociale voorziening (kinderbijslag uitgezonderd)

Om de sociaal economisch status van buurten verder te onderbouwen, wordt ook het percentage huishoudens met een laag inkomen meegenomen. Het CBS (2013) is tot dit percentage gekomen door een indeling te maken naar hoogte van het besteedbaar huishoudensinkomen. Na een rangschikking van laag naar hoog besteedbaar huishoudensinkomen, worden de eerste 40 % huishoudens met een besteedbaar inkomen tot maximaal 25.100 euro meegeteld voor het percentage huishoudens met een laag inkomen. Indien er ten minste 70 particuliere huishoudens in een buurt zijn, is een percentage vermeld (CBS, 2013).

3.2.4. Etnische diversiteit

Om inzicht te verkrijgen in de samenstelling van de buurt, wordt gekeken naar de homogeniteit van een buurt. Dit wordt gedaan door het percentage westerse allochtonen² en het percentage niet-westerse allochtonen³ mee te nemen. De definitie van allochtonen luidt als volgt: persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren (CBS, 2013).

3.2.5. Voorzieningen

Onder een voorziening wordt verstaan een locatie die bezocht kan worden door personen (CBS, 2013). In Kerncijfers Wijken en Buurten zijn de voorzieningen opgenomen die aansluiten bij het dagelijks leven. Het CBS heeft twee variabelen voor voorzieningen gecreëerd, te weten gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde voorziening en het gemiddeld aantal voorzieningen binnen een straal van x-aantal kilometer. In dit onderzoek wordt gekeken naar het gemiddeld aantal voorzieningen

---

² Tot de categorie "Westers" behoren allochtonen uit Europa, Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië en Japan (CBS, 2013).

³ Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin (CBS, 2013).

binnen een straal van x-aantal kilometer. Van al deze voorzieningen wordt na het uitvoeren van een factor- en betrouwbaarheidsanalyse een nieuwe variabele gemaakt. Deze variabele bestaat uit een optelling van de volgende voorzieningen:

- Kinderdagverblijf (gemiddeld aantal binnen 3 kilometer)
- Basisonderwijs (gemiddeld aantal binnen 3 kilometer)
- Vmbo onderwijs (gemiddeld aantal binnen 5 kilometer)
- Havo en VWO onderwijs (gemiddeld aantal binnen 5 kilometer)
- Grote supermarkt⁴ (gemiddeld aantal binnen 3 kilometer)
- Bioscoop (gemiddeld aantal binnen 10 kilometer)
- Ziekenhuis (gemiddeld aantal binnen 20 kilometer)
- Huisartsenpraktijk (gemiddeld aantal binnen 3 kilometer)

De nieuwe variabele is als volgt tot stand gekomen. De voorzieningen zwembad, oprit hoofdverkeersweg en treinstation zijn buiten beschouwing gelaten, omdat hier slechts informatie beschikbaar is over de gemiddelde afstand tot de voorziening. Uit de factoranalyse blijkt dat alle variabelen laden op dezelfde dimensie (zie bijlage 1). Vervolgens is met behulp van een betrouwbaarheidsanalyse gecontroleerd in hoeverre het samenvoegen van de verschillende voorzieningen leidt tot een betrouwbare variabele. Bij het meenemen van negen voorzieningen heeft de Cronbach's Alpha een waarde van 0.601. Dit is een middelmatige waarde, waardoor een nieuwe variabele niet volledig betrouwbaar is. Wanneer de voorziening "restaurant" wordt weggelaten en er in totaal acht voorzieningen worden meegenomen in de analyse, scoort de Cronbach's Alpha 0.923. Dit is een zeer hoge score en daarmee zeer betrouwbaar. De nieuwe variabele voorzieningen wordt dan ook samengesteld door het meenemen van bovengenoemde acht verschillende soorten voorzieningen.

3.3. Controlevariabelen

Als controlevariabelen worden de variabelen percentage koopwoningen, percentage niet-actieven en percentage gehuwden toegevoegd. Het percentage gehuwden wordt toegevoegd vanwege de verwachting van het CBS dat de samenstelling van het huishouden mogelijk van invloed is op de frequentie van contact (CBS, 2010). Ditzelfde geldt voor het percentage niet-actieven. Dit percentage bestaat uit het aantal inkomensontvangers in de leeftijd 15 tot 65 jaar, die in het voorgaande jaar een uitkering als voornaamste inkomensbron hadden. Het gaat hier om personen met een werkloosheidsuitkering, arbeidsongeschikten, pensioenontvangers, bijstandontvangers en een groep

---

⁴ Een winkel met meerdere soorten dagelijkse artikelen en een minimale oppervlakte van 150 m² (CBS, 2013).

overige inkomensontvangers (CBS, 2013). Er wordt een percentage vermeld bij minimaal 200 personen met 52 weken inkomen in een buurt, jonger dan 65 jaar.

3.4. Methode

De totale dataset geeft inzicht in 2524 fondsaanvragen voor Burendag. In totaal zijn 31 aanvragen geannuleerd door de aanvrager. Deze worden buiten beschouwing gelaten in de analyse. Van de overige aanvragen zijn er 38 aanvragen ingediend met een postbus als adres. Omdat een postbus niet per se in dezelfde buurt ligt als de buurt waar de aanvraag voor bedoeld is, worden deze aanvragen genoteerd als “missing”. Daarnaast is het bij 30 aanvragen niet mogelijk gebleken om deze te koppelen aan de data van het CBS. Dit kan te maken hebben met het verschil in jaartal van de dataverzamelingen. Ook deze zijn in de analyse opgenomen als “missing”. Bij de beschrijvende analyse wordt per variabele aangegeven hoeveel cases in de analyse zijn opgenomen.

Om een antwoord te kunnen geven op de centrale vraag, wordt met behulp van SPSS een kwantitatieve analyse uitgevoerd. Allereerst wordt het conceptueel model, zoals weergegeven in figuur 1, getoetst. Hierna worden de controlevariabelen toegevoegd aan het model en tot slot wordt een derde model getoetst, waarin de interactievariabelen worden meegenomen. De resultaten van deze analyses worden in hoofdstuk 4 beschreven.

Alvorens de analyse uit te kunnen voeren, dienen alle variabelen omgezet te zijn in concreet meetbare variabelen. Allereerst wordt de afhankelijke variabele door hercodering omgezet in een dichotome variabele. De status “geannuleerd” wordt niet meegenomen, terwijl de status “gedeeltelijke toekenning” wordt samengevoegd met de status “gehele toekenning”.

Tevens is hercodering noodzakelijk als het gaat om voorzieningen. Zoals eerder is beschreven, is door het samenvoegen van acht onafhankelijke voorzieningen een nieuwe variabele gecreëerd. Deze variabele geeft het gemiddeld aantal voorzieningen in een straal van x-aantal kilometer weer.

De overige variabelen uit het conceptueel model en de controlevariabelen worden voor de analyse overgenomen vanuit de dataset van het CBS of vanuit de dataset van het Oranje Fonds.

3.5. Kwaliteitscriteria

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de volgende kwaliteitscriteria voor wetenschappelijk onderzoek beschreven, toegepast op de casus Burendag: betrouwbaarheid, validiteit en controleerbaarheid.

Door het bepalen van de betrouwbaarheid in wetenschappelijk onderzoek, wordt antwoord gegeven op de vraag in welke mate het herhaaldelijk uitvoeren van het onderzoek hetzelfde resultaat oplevert (Korzilius, 2008). Allereerst wordt in dit onderzoek de betrouwbaarheid verhoogd door een groot aantal cases op te nemen (N=2493). Daarnaast is een deel van de data afkomstig uit een bestand van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dit databestand gebruiken zij zelf ook om uitspraken te doen op wijk- en buurniveau en daarmee is dit een betrouwbare bron te noemen. Het andere databestand is afkomstig van het Oranje Fonds. Dit bestand is niet door een onderzoeksinstituut opgesteld. Er is ook geen sprake van controle met betrekking tot de ingevoerde data. Eventuele fouten in het bestand, bijvoorbeeld de invoer van een onjuiste postcode, zijn aan het licht gekomen door het koppelen van de databestanden. Indien mogelijk zijn de fouten aangepast, indien dit niet mogelijk was is de case als “missing” genoteerd. Om de betrouwbaarheid van het samengevoegde databestand te vergroten, is deze tot twee keer toe volledig gecontroleerd.

De variabelen die in het onderzoek zijn opgenomen vanuit de theorie, kunnen grotendeels worden overgenomen in de analyse. Alleen de onafhankelijke variabele voorzieningen is in een aantal categorieën opgesplitst. Om ook van deze nieuwe variabelen de betrouwbaarheid te garanderen, is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Alle meegenomen voorzieningen hebben een Cronbach's Alpha van 0.923, wat een zeer hoge betrouwbaarheid is.

Bij validiteit gaat het om de vraag of er met het onderzoek gemeten wordt wat het onderzoek zou moeten meten (Korzilius, 2008). Bij validiteit kan onderscheid worden gemaakt in zowel interne als externe validiteit. Interne validiteit betreft de mate waarin de conclusies die uit een onderzoek naar voren komen, niet worden veroorzaakt door mogelijk andere factoren. Om de interne validiteit van dit onderzoek te verhogen, worden controlevariabelen toegevoegd aan de analyse. Hiermee kan worden uitgesloten of deze variabelen invloed hebben op de eerder getoetste effecten.

Bij externe validiteit gaat het om de mogelijkheid om de conclusies uit het onderzoek te generaliseren (Korzilius, 2008). Het databestand dat is ontwikkeld voor dit onderzoek, bestaat uitsluitend uit buurten die een aanvraag hebben gedaan bij het Oranje Fonds. In dit kader is het van belang te noemen dat uit marktonderzoek blijkt dat ruim een miljoen mensen mee doen aan Burendag (Vegter & Hoekstra, 2012). Volgens een rekensom van het Oranje Fonds, uitgaande van 3000 toekenningen aan buurten met gemiddeld 50 personen per buurt, doen er echter ongeveer 150.000 personen daadwerkelijk mee met Burendag via het Oranje Fonds. De andere 850.000 personen melden zich niet voor financiële ondersteuning, maar organiseren klaarblijkelijk wel activiteiten. De totale populatie deelnemers aan Burendag is dus groter dan de populatie die een fondsaanvraag doet. Conclusies die in dit onderzoek gedaan worden, gelden dan ook alleen voor de populatie die wel een fondsaanvraag heeft gedaan.

Aangaande de kwaliteitscriteria van het onderzoek, is het van belang om verschillende jaartallen van de samengevoegde datasets te benoemen. Er kan enig verschil zijn in het bestand Kerncijfers Wijken en Buurten 2010 in vergelijking met Kerncijfers Wijken en Buurten 2012. Zoals eerder beschreven bestaat er wel een verschil in bijvoorbeeld mate van stedelijkheid, maar dit verschil is over een periode van 2 jaar minimaal te noemen.

Bij controleerbaarheid gaat het om de verantwoording en weergave van de overwegingen, beslissingen en gevolgde stappen gedurende het onderzoeksproces (Korzilius, 2008). In deze masterthesis wordt daarop allereerst ingegaan door een volledige literatuurlijst toe te voegen. Hierin zijn alle gebruikte bronnen opgenomen. Daarnaast worden alle stappen in het onderzoeksproces beschreven en worden gemaakte keuzes onderbouwd. De resultaten van de statistische analyses zijn weergegeven in tabellen, zie hoofdstuk 4.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de resultaten van de beschrijvende en de verklarende analyses besproken. Allereerst worden de belangrijkste kenmerken vanuit de beschrijvende analyse weergegeven en geïnterpreteerd. Het doel hiervan is om meer inzicht te krijgen in de onderzoeksgegevens. Hierna volgt de beschrijving van de verklarende analyse. Met de resultaten uit de analyses kunnen uitspraken worden gedaan betreffende de opgestelde hypothesen en het conceptueel model (figuur 1).

4.1. Beschrijvende analyse

In totaal zijn er bij het Oranje Fonds in 2012 voor Burendag 2524 aanvragen ontvangen. De geannuleerde aanvragen zijn in de gehele analyse buiten beschouwing gelaten, waardoor het totaal aantal cases uitkomt op 2493. In deze beschrijvende analyse zijn de gedeeltelijk toegekende aanvragen en de geheel toegekende aanvragen nog van elkaar gescheiden, in de verklarende analyse zijn deze samengevoegd onder de noemer succesvolle aanvraag. Ook de cases die niet gekoppeld konden worden, zijn in deze beschrijvende analyse daar waar mogelijk meegenomen.

Tabel 1 geeft een overzicht weer van alle in het model meegenomen variabelen en controlevariabelen. In dit overzicht wordt per variabele het gemiddelde, de standaarddeviatie, de minimum en maximum score en het aantal meegenomen cases (N) weergegeven.

Stedelijkheid

In de tabel is af te lezen dat de gemiddelde score op stedelijkheid 2,80 is. Volgens de indeling van het CBS (2013) betekent dit matig tot weinig stedelijk (tussen score 2 en 3 in). De standaarddeviatie is 1,41 en is redelijk laag te noemen. Dit betekent dat er een beperkte spreiding is in de waarden van stedelijkheid ten opzichte van het gemiddelde.

De gemiddelde mate van stedelijkheid in de dataset ligt boven de gemiddelde mate van stedelijkheid uit de volledige dataset van het CBS: respectievelijk 2,80 versus 2,20 (zie voetnoot pagina 17).

Sociaal Economische Status

De sociaal economische status wordt in dit onderzoek gemeten aan de hand van het gemiddelde inkomen per inwoner en het percentage huishoudens met een laag inkomen. In tabel 1 is te zien dat het gemiddelde jaarinkomen per inwoner € 21.130,00 is. De standaardafwijking is 3,956 en kan als laag worden gezien. Deze lage standaarddeviatie betekent dat de spreiding van het gemiddelde inkomen per inwoner beperkt afwijkt ten opzichte van het gemiddelde.

Het percentage huishoudens met een laag inkomen kent een gemiddelde van 38,62% met een standaardafwijking van 14,13. Dit is een redelijk lage standaardafwijking, wat betekent dat er een matige spreiding is ten opzichte van het gemiddelde. De spreiding ligt tussen het minimum van 3% en het maximum van 83% huishoudens met een laag inkomen in een buurt.

Etnische diversiteit

Bij het kijken naar etnische diversiteit in een buurt is onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Beide categorieën zijn overgenomen uit de gegevens van het CBS. Wanneer gekeken wordt naar de etnische diversiteit van een buurt, blijkt dat er in de onderzochte buurten gemiddeld 8,21% westerse allochtonen wonen, met een standaarddeviatie van 4,31. Dit is een redelijk hoge standaarddeviatie, wat betekent dat er een redelijke spreiding is ten opzichte van het gemiddelde percentage westerse allochtonen.

Het percentage niet-westerse allochtonen komt uit op gemiddeld 10,02% met een standaarddeviatie van 13,65. Deze standaarddeviatie is hoog, er bestaat een hoge spreiding in deze groep ten opzichte van het gemiddelde percentage. Deze hoge spreiding geeft aan dat er sprake is van buurten met een zeer hoog percentage inwoners dat een niet-westerse afkomst heeft. Zoals ook in het minimum en maximum is te zien, is er ten minste één buurt met een aandeel niet-westerse allochtonen van 89%.

Voorzieningen

De variabele voorzieningen meet het aantal voorzieningen binnen een straal van x-aantal kilometer. De samengestelde variabele voorzieningen geeft een gemiddeld aantal voorzieningen van 49,25 aan, met een standaardafwijking van 53,44. Dit is een zeer hoge standaardafwijking, wat betekent dat er een hoge spreiding in voorzieningen is ten opzichte van het gemiddelde aantal voorzieningen. Een verklaring hiervoor kan het verschil zijn tussen de verschillende maten van stedelijkheid: bij een hogere mate van stedelijkheid ligt het aantal aanwezige voorzieningen ook hoger.

Tabel 1. Beschrijvende statistiek van de onafhankelijke variabelen en controlevariabelen.

Variabelen	N	Missing	Mean	Standaard-deviatie	Minimum	Maximum
Toegekend bedrag	2493	0	401,01	168,72	0	500,00
Stedelijkheid	2426	67	2,80	1,41	1	5
Gem. ink. Per inw. (* 1000)	2359	134	21,13	3,96	9	55
% Huishoudens laag inkomen	2354	139	38,62	14,13	3	83
% Westers Allochtoon	2421	72	8,21	4,31	0	36
% Niet -Westers Allochtoon	2421	72	10,02	13,65	0	89
Aantal voorz.						
Basisonderwijs	2391	102	10,37	9,69	0	64
Vmbo School	2403	90	4,04	4,79	0	26
Havo/Vwo school	2403	90	2,86	3,59	0	22
Kinderdagverblijf	2403	90	9,41	14,38	0	128
Supermarkt	2403	90	7,77	8,33	0	64
Bioscoop	2403	90	1,93	2,41	0	13
Huisartsenpraktijk	2403	90	8,04	10,88	0	81
Ziekenhuis	2403	90	4,84	4,33	0	20
Voorzieningen (samengesteld)	2391	102	49,25	53,44	0	386,30
% Gehuwd	2421	72	42,11	8,33	6	86
% Niet actieven	2285	208	20,37	7,65	4	58
% Koopwoningen	2416	77	59,00	20,24	0	100
Aantal inwoners	2426	67	3820,99	3686,58	0	27150

De resultaten van de beschrijvende statistiek in tabel 1 geven inzicht in de frequenties en gemiddelden per variabele. Naast deze resultaten wordt in de beschrijvende analyse gekeken of er aanknopingspunten zijn die de eerder opgestelde hypothesen kunnen onderbouwen. Met de kruistabel in tabel 2 wordt inzicht verkregen in mogelijke verbanden tussen de status van de aanvraag ten opzichte van respectievelijk de aanvrager en de mate van stedelijkheid.

Tabel 2. Kruistabel met de beschrijvende statistiek van de afhankelijke variabele succesvolle aanvraag ten opzichte van de onafhankelijke variabelen.

Variabele		Afgewezen (%)	Gedeeltelijk Toegekend (%)	Geheel toegekend (%)	Totaal (%)
Aanvrager	Particulier	147 (5,9%)	169 (6,8%)	947 (38,0%)	1263 (50,7%)
	Organisatie	162 (6,5%)	143 (5,7%)	925 (37,1%)	1230 (49,3%)
	TOTAAL	309 (12,4%)	312 (12,5%)	1872 (75,1%)	2493 (100%)
Stedelijkheid (Missing: 37)	1: niet	85 (3,5%)	68 (2,8%)	470 (19,1%)	624 (25,4%)
	2: weinig	60 (2,4%)	47 (1,9%)	372 (15,1%)	484 (19,7%)
	3: matig	57 (2,3%)	63 (2,6%)	331 (13,5%)	453 (18,4%)
	4: sterk	55 (2,2%)	74 (3,0%)	380 (15,5%)	524 (21,3%)
	5: zeer sterk	42 (1,7%)	49 (2,0%)	273 (11,1%)	371 (15,1%)
	TOTAAL	299 (12,2%)	301 (12,3%)	1826 (74,3%)	2456 (100%)

Zoals in tabel 2 is af te lezen, is 49,3% van het totaal aantal aanvragen door een organisatie gedaan en 50,7% door een particulier. Ruim 75% van alle aanvragen is volledig goedgekeurd.

Bij de mate van stedelijkheid valt op dat de categorie niet stedelijke buurten met 25,4% het hoogste aandeel heeft. Het aandeel van zeer sterk stedelijke buurten is daarentegen met 15,1% de kleinste groep. Vooruitlopend op de tweede hypothese, waarin een interactie-effect door de aanvrager wordt verwacht, is een tweede kruistabel opgesteld. Hierin wordt inzicht gegeven in een mogelijk verband tussen de mate van stedelijkheid en de aanvrager.

Tabel 3. Kruistabel met de weergave van mate van type aanvrager tegenover stedelijkheid.

Stedelijkheid (N=2456)	Organisatie (%)	Particulier (%)	Totaal
1: niet	369 (15,0%)	255 (10,4%)	624 (25,4%)
2: weinig	218 (8,9%)	266 (10,8%)	484 (19,7%)
3: matig	195 (7,9%)	258 (10,5%)	453 (18,4%)
4: sterk	228 (9,3%)	296 (12,1%)	524 (21,3%)
5: zeer sterk	186 (7,6%)	185 (7,5%)	371 (15,1%)
Totaal:	1196 (48,7%)	1260 (51,3%)	2456 (100%)

In tabel 3 is af te lezen dat 15% van de aanvragen wordt gedaan door een organisatie uit een niet stedelijk gebied. In zeer sterk stedelijke gebieden wordt slechts 7,6% van de aanvragen door een organisatie gedaan. Dit is een interessant gegeven omdat vanuit de eerder opgestelde hypothese de

verwachting is dat in stedelijke gebieden minder snel wordt overgegaan tot zelforganisatie dan in minder stedelijke gebieden, waarbij de aanvrager mogelijk een rol speelt. In de verklarende analyse wordt hier verder op ingezoomd.

4.2. Verklarende analyse

In de verklarende analyse worden de eerder opgestelde hypothesen getoetst. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van een logistische regressieanalyse, omdat de afhankelijke variabele in het onderzoek een dichotome variabele is: de variabele kan slechts twee waarden aannemen (De Vocht, 2011). In dit onderzoek is de uitkomst van de afhankelijke variabele wel of geen succesvolle aanvraag voor het organiseren van Burendag. In het onderzoek worden de eerder besproken onafhankelijke variabelen meegenomen, evenals de controlevariabelen en interactievariabelen. Dit resulteert in twee modellen, die worden weergegeven in tabel 4. Met deze resultaten worden uitspraken gedaan over de hypothesen zoals geformuleerd in hoofdstuk 2. Model 1 geeft het basismodel van het onderzoek weer. Hierin zijn de onafhankelijke variabelen vanuit het theoretisch kader opgenomen, met daaraan toegevoegd de controlevariabelen. In model 2 worden tevens de interactie-effecten meegenomen.

Met logistische regressie wordt de kans op een gebeurtenis berekend (De Vocht, 2011). In dit onderzoek gaat het dus om de kans op een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds ten opzichte van de kans op geen succesvolle aanvraag. Aan de hand van deze kans wordt het verband tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen bepaald (De Vocht, 2011).

Met het basismodel zoals weergegeven in tabel 4 worden de hypothesen H1, H3, H5 en H6 getoetst. De veronderstelling is dat de opgenomen buurtkenmerken in verband staan met het doen van een succesvolle aanvraag, en op deze manier een indicator zijn voor zelforganisatie. De buurtkenmerken zijn mate van stedelijkheid (H1), sociaal economische status (H3), etnische diversiteit (H5) en voorzieningen (H6). De Nagelkerke R^2 is een maat voor de kwaliteit van het model (De Vocht, 2011). De waarde hiervan in model 1 is 0.017. Dit duidt op een minimale samenhang van de onafhankelijke variabelen met de afhankelijke variabele, zoals opgenomen in model 1.

Tabel 4. Uitkomsten van de logistische regressieanalyse voor de kans op een succesvolle aanvraag (=1) of geen succesvolle aanvraag (=0).
(N = 2254)

	MODEL 1			MODEL 2		
	B-coëfficiënt	S.E.	Exp(B)	B-coëfficiënt	S.E.	Exp(B)
Constante	5.61	1.33	273.97	5.99	1.34	399.50
Stedelijkheid	-0.14*	0.08	0.87	-0.23**	0.09	0.79
Gem. inkomen per inwoner	-0.02	0.03	0.98	-0.03	0.03	0.98
% huishoudens laag inkomen	-0.02**	0.01	0.98	-0.02**	0.01	0.98
% niet-westerse all.	-0.00	0.01	1.00	-0.00	0.01	1.00
% westerse all.	0.02	0.02	1.02	0.02	0.02	1.02
Voorzieningen	0.00	0.00	1.00	0.00	0.00	1.00
Aanvrager	0.16	0.13	1.18	-0.47	0.80	0.62
% koopwoningen	-0.01	0.01	0.99	-0.01	0.01	0.99
% niet-actieven	0.02	0.02	1.02	0.02	0.02	1.02
% gehuwde inwoners	-0.05**	0.02	0.95	-0.05***	0.02	0.95
Aanvrager * Stedelijkheid				0.19**	0.10	1.21
Aanvrager * Ink. P. inw.				0.00	0.04	1.00
Nagelkerke R2	0.017			0.020		

* P < 0.1. ** P < 0.05. *** P < 0.01.

De eerste hypothese die getoetst wordt, luidt: *Er bestaat een negatief verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie*. De analyse laat zien dat de kans op een succesvolle aanvraag afneemt naarmate de mate van stedelijkheid hoger is (P < 0.1). Dit effect is echter niet significant op 10%. Hypothese H1 kan daarom worden bevestigd bij een betrouwbaarheidsniveau van 90%.

SES wordt in dit onderzoek gemeten met behulp van het gemiddelde inkomen per inwoner van een buurt en het percentage huishoudens met een laag inkomen. Het gemiddelde inkomen per inwoner geeft geen significante effecten weer. Er wordt wel een significant effect gevonden bij het percentage huishoudens met een laag inkomen: de kans op een succesvolle aanvraag wordt kleiner naarmate het percentage huishoudens met een laag inkomen hoger is (P < 0.05). De derde hypothese luidt: *Er bestaat een positief verband tussen de sociaal economische status van buurten en*

zelforganisatie. In lijn met de verwachtingen neemt de kans op een succesvolle aanvraag af naarmate het percentage huishoudens met een laag inkomen hoger ligt. Hypothese 3 kan hiermee gedeeltelijk worden bevestigd.⁵

Juist omdat er op buurtniveau wordt gekeken naar de sociaal economische status, lijkt het percentage huishoudens met een laag inkomen een relatief beter beeld te geven van de economische status van een buurt. Door slechts te kijken naar het gemiddelde inkomen per inwoner wordt het verschil tussen buurtbewoners minder groot, wat een vertekend beeld kan geven als er veel spreiding is in een buurt.

De vijfde hypothese veronderstelt een positief verband tussen de mate waarin een buurt etnisch homogeen is en de kans op zelforganisatie. De analyse geeft geen significante samenhang weer om deze hypothese te kunnen onderbouwen. Daarom wordt hypothese 5 verworpen.

Hypothese 6 luidt als volgt: *Er bestaat een positief verband tussen het aantal voorzieningen in een buurt en zelforganisatie*. De analyse laat zien dat het aantal voorzieningen in een buurt niet significant samenhangt met de kans op een succesvolle aanvraag. Hiermee kan hypothese 6 worden verworpen.

De resultaten voor de controlevariabelen laten een significante negatieve samenhang zien tussen het percentage gehuwden in een buurt en de kans op een succesvolle aanvraag. De kans op een succesvolle aanvraag wordt kleiner naarmate het percentage gehuwden in een buurt hoger ligt ($P < 0.05$).

Om hypothese 2 en hypothese 4 te toetsen, zijn aan het basismodel de interactie-effecten van stedelijkheid en inkomen per inwoner met aanvrager toegevoegd. De resultaten worden weergegeven in model 2 van tabel 4.

De eerste hypothese die met dit model getoetst wordt, luidt: *Het negatieve verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie is sterker voor particulieren dan voor organisaties*. Er wordt een negatief interactie-effect verwacht, waarbij een hogere mate van stedelijkheid een sterker negatief effect heeft op een succesvolle aanvraag voor particulieren (= 1). In het model is echter een positief significant interactie-effect te zien bij de nieuw toegevoegde variabele aanvrager*stedelijkheid ($P < 0.05$). Dit betekent een grotere kans op een succesvolle aanvraag als de aanvrager een particulier is en er sprake is van een hogere mate van stedelijkheid. Dit is tegenstrijdig aan de verwachtingen, waarbij uitgegaan werd van een grotere kans op een succesvolle aanvraag als de aanvrager een organisatie is in een meer stedelijk gebied. Hypothese 2 wordt dan ook verworpen.

---

⁵ In een logistische regressieanalyse waar het gemiddelde inkomen per inwoner niet wordt meegenomen, wordt wederom een significant effect gevonden voor een verminderde kans op een succesvolle aanvraag bij een hoger percentage huishoudens met een laag inkomen ($P < 0.05$).

Om dit interactie-effect beter te kunnen interpreteren, is in bijlage 2 een grafiek opgenomen. Deze grafiek toont een indicatie van de 2-weg interactie zoals opgenomen in model 2. In de grafiek is duidelijk te zien dat er sprake is van een negatief effect, bij zowel de organisaties als bij de particulieren. Wat echter opvalt, is dat de lijn van organisaties sterker negatief loopt dan de lijn bij particulieren. Hieruit blijkt dat het interactie-effect juist sterker negatief is voor organisaties dan voor particulieren.

De vierde hypothese die met model 2 wordt getoetst, luidt: *Het positieve verband tussen sociaal economische status en zelforganisatie is sterker voor particulieren dan voor organisaties*. De interactie tussen de sociaal economische status en de aanvrager is niet significant. Hiermee wordt hypothese 4 verworpen.⁶

Het betrouwbaarheidsniveau van het significante effect van de mate van stedelijkheid ligt in het tweede model hoger dan in het eerste model, namelijk op 95%. Ook het betrouwbaarheidsniveau van het percentage gehuwden in een buurt ligt hoger, namelijk op 99%.

De Nagelkerke R^2 in model 2 is 0.020. Dit is een lichte stijging ten opzichte van model 1, echter blijft het een minimale verklaring voor de afhankelijke variabele.

---

⁶ Ook in het model waarbij het percentage huishoudens met een laag inkomen als interactievariabele wordt meegenomen, wordt geen significant interactie-effect gevonden.

5. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk worden de conclusies en discussie met betrekking tot het uitgevoerde onderzoek beschreven. De eerste paragraaf richt zich op het beantwoorden van de deelvragen, de toetsing van de hypothesen en het beantwoorden van de centrale probleemstelling. Vervolgens wordt een kritische blik op het onderzoek geworpen, waarin de beperkingen aan het onderzoek worden besproken. Tot slot worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek aangaande het thema zelforganisatie.

5.1. Conclusie

De centrale vraag van het onderzoek in deze masterthesis luidt als volgt: *welke kenmerken hebben buurten die een succesvolle aanvraag doen bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag?* Voor het beantwoorden van deze vraag zijn enkele deelvragen en hypothesen opgesteld. Allereerst wordt nu kort antwoord gegeven op de deelvragen, zoals opgesteld in hoofdstuk 1.

De eerste deelvraag betreft de vraag wat er onder zelforganisatie wordt verstaan. Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat er verschillende definities en omschrijvingen voor zelforganisatie bestaan. In dit onderzoek is de definitie zoals opgesteld door Uitermark toegepast. Deze definitie luidt als volgt: “het idee dat een centrale autoriteit de taak heeft enkele randvoorwaarden te creëren waarbinnen individuele handelingen kunnen agglomereren tot een geheel dat niet van tevoren is bedacht, maar juist daardoor een organische eenheid vormt” (Uitermark, 2012). Het Oranje Fonds is bij Burendag de centrale autoriteit die de randvoorwaarden vaststelt, waarbinnen particulieren en organisaties zich kunnen bewegen om hun eigen Burendag te organiseren. Om dit begrip meetbaar te maken in de analyse, staat zelforganisatie in dit onderzoek gelijk aan een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag.

De tweede deelvraag beschrijft de buurtkenmerken die theoretisch een rol kunnen spelen als het gaat om mogelijkheden tot zelforganisatie. Vanuit de theorie komen een aantal buurtkenmerken naar voren, die in meer of mindere mate een rol kunnen spelen als het gaat om zelforganisatie: stedelijkheid, sociaal economische status, etnische diversiteit en voorzieningen kunnen een rol spelen bij zelforganisatie. Overige kenmerken die ook in de literatuur zijn genoemd, zijn in het onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Om te beginnen de mate van stedelijkheid: er bestaan tegenstrijdige onderzoeken als het gaat om het verband tussen de mate van stedelijkheid en de mate waarin initiatief genomen wordt en de mate waarin er onderlinge sociale contacten zijn tussen buurtbewoners. Voor dit onderzoek is uitgegaan van de gedachte dat naarmate men in een minder stedelijk gebied woont, er regelmatig

contact is met buren en/of familie dan wanneer men in een meer stedelijk gebied woont. Zelforganisatie zal daardoor eerder tot stand komen in minder stedelijk gebied.

Het tweede buurtkenmerk dat een rol kan spelen bij zelforganisatie, is de sociaal economische status. Uit onderzoek blijkt dat in buurten met een lagere SES er minder onderling contact is met elkaar. Daarnaast wordt in de literatuur aangegeven dat sociale en economische kenmerken een rol spelen bij de verdeling van middelen. Zo kunnen volgens Merton (1968) degenen die beschikken over economisch of sociaal kapitaal, dit inzetten om nog meer macht en kapitaal te verwerven. Hieruit blijkt dat er mogelijk sprake is van het zogenoemde Mattheüs-effect.

Etnische diversiteit wordt als derde buurtkenmerk genoemd. Dit buurtkenmerk wordt door Putnam (2007) aangehaald. Hij legt met behulp van de 'constrict-theorie' uit dat de meest etnisch diverse gebieden het minst georganiseerd zijn en dat hier minder sociale contacten zijn dan in etnisch homogene gebieden.

Tot slot worden voorzieningen genoemd. Ook hier wordt met name het onderlinge contact genoemd als factor voor zelforganisatie. Voorzieningen zijn in dit geval een stimulans voor het verhogen van onderling contact en daarmee indirect voor het verhogen van de kans op zelforganisatie (Gesthuizen & Veldheer, 2009).

De derde deelvraag gaat in op de vraag welke rol er weggelegd is voor organisaties als het gaat om zelforganisatie. Uit de literatuur blijkt dat de rol van organisaties groot is: organisaties maken deel uit van de sociaal-fysieke infrastructuur in buurten, zij zorgen voor "verweving" en verbinding in de buurt en kunnen daarmee samenhang versterken en participatie bevorderen (Oude Vrielink & Van de Wijdeven, 2007; Uitermark, 2012; Uitermark, 2014; Van der Zwaard & Specht, 2013).

Vanuit de theorie en de antwoorden op de deelvragen, zijn zes hypothesen opgesteld. Met behulp van een samengestelde dataset, waarin data betreffende Burendag gekoppeld zijn aan data met relevante informatie op buurtniveau, worden de hypothesen getoetst. De uitkomsten van de hypothesen geven een antwoord op de probleemstelling behorende bij dit onderzoek.

Op basis van de resultaten uit hoofdstuk 4, kan de eerste hypothese worden bevestigd bij een betrouwbaarheidsniveau van 90%. De eerste hypothese voorspelt een negatief verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie. Uit de beschrijvende analyse blijkt al dat de grootste groep aanvragers in een niet-stedelijk gebied woont (ruim 25% van het aantal aanvragen). De verklaring voor het bevestigen van deze hypothese kan worden gevonden in de theorie van Louis Wirth (1938). Hij omschrijft dat het aantal inwoners in de stad groter is, waardoor verbindingen tussen inwoners minder sterk zijn en er minder sociale cohesie is tussen inwoners. Hierdoor zullen gezamenlijke

initiatieven minder snel worden opgepakt, waardoor zelforganisatie in zeer sterk stedelijke gebieden minder voorkomt dan in niet stedelijke gebieden. Een tweede verklaring is te vinden bij Van Houwelingen et al. (2014), die aangeeft dat door een gebrek aan voorzieningen in minder stedelijk gebied, de bewoners zelf genoodzaakt zijn om voorzieningen op te zetten en in stand te houden en daardoor dus meer initiatieven nemen.

De tweede hypothese veronderstelt dat het eerder gevonden negatieve verband tussen de mate van stedelijkheid en zelforganisatie sterker is voor particulieren dan voor organisaties. Deze hypothese komt voort uit de verwachting dat juist in stedelijk gebied een belangrijke rol is weggelegd voor organisaties, om zo zelforganisatie onder bewoners te stimuleren. Uit de resultaten van de analyses, zoals weergegeven in hoofdstuk 4, kan geconcludeerd worden dat deze hypothese niet kan worden bevestigd. De resultaten geven juist een tegenovergestelde effect weer: het gevonden significante interactie-effect is sterker negatief voor organisaties dan voor particulieren. Deze bevinding is extra interessant omdat het niet overeenkomt met de verwachting op basis van de literatuur. Een mogelijke verklaring voor het gevonden interactie-effect wordt gevonden bij Van der Zwaard en Specht (zoals geciteerd in Uitermark, 2014). Zij hebben in hun literatuurstudie naar zelforganisatie opgemerkt dat een institutioneel weefsel van belang is bij het organiseren van burgerinitiatieven. In stedelijk gebied zijn dergelijke weefsels van bijvoorbeeld bewoners- en migrantenorganisaties, speeltuin- en sportverenigingen in meerdere mate aanwezig dan in minder stedelijk gebied. Hierdoor ontstaat de verwachting dat dit institutionele weefsel zich ook meer heeft kunnen ontwikkelen en meer is ingebed in de buurt, waardoor organisaties hier een minder grote rol spelen bij het organiseren van een activiteit als Burendag. Om deze verklaring nader te onderbouwen, wordt vervolgonderzoek naar dit onderwerp aanbevolen.

De derde hypothese die opgesteld is vanuit het theoretisch kader voorspelt een positief verband tussen de sociaal economische status van buurten en zelforganisatie. De resultaten uit de verklarende analyse laten zien dat deze hypothese gedeeltelijk kan worden bevestigd. Als het gaat om inkomen per inwoner, wordt er geen significant effect gevonden. Daarentegen wordt er wel een significant effect gevonden bij het percentage huishoudens met een laag inkomen in een buurt: naarmate dit percentage hoger ligt, is de kans op een succesvolle aanvraag kleiner. Een mogelijke verklaring voor dit negatieve effect is te vinden in de theorie van Merton (1968). Merton (1968) geeft aan dat degenen die over meer economisch of sociaal kapitaal beschikken, deze middelen in kunnen zetten om nog meer macht en kapitaal te verwerven. Mensen met minder economische middelen, en daarmee dus de huishoudens met een laag inkomen, kunnen minder middelen ter beschikking hebben om een aanvraag te doen. Denk hierbij aan de beschikking over de juiste kennis, de weg

weten te vinden naar en op de website van het Oranje Fonds voor het indienen van een aanvraag, mogelijke taalbarrières of überhaupt de beschikking heeft over de benodigde technische middelen zoals een computer.

Voor de vierde hypothese (*het positieve verband tussen sociaal economische status en zelforganisatie is sterker voor particulieren dan voor organisaties*) is geen bewijs gevonden in de verklarende analyse. Ook de vijfde en zesde hypothese, respectievelijk het verband tussen etnische diversiteit en zelforganisatie en het verband tussen het aantal voorzieningen en zelforganisatie, vinden geen ondersteuning in de analyse en worden daarom verworpen.

Met behulp van de analyse en het toetsen van de opgestelde hypothesen, kan een antwoord geformuleerd worden op de probleemstelling behorende bij dit onderzoek. Deze luidt als volgt: *welke kenmerken hebben buurten die een succesvolle aanvraag doen bij het Oranje Fonds voor het organiseren van Burendag?*

Uit het onderzoek blijkt dat de buurtkenmerken stedelijkheid, sociaal economische status en de combinatie van stedelijkheid en aanvrager een rol spelen bij het doen van een succesvolle aanvraag voor het organiseren van Burendag. Uit het onderzoek komt naar voren dat de grootste groep aanvragers uit niet stedelijke gebieden komt. De zeer sterk stedelijke gebieden zijn het minst vertegenwoordigd in de onderzoekspopulatie. Als het gaat om sociaal economische status blijkt dat de minder welvarende buurten ook minder kans hebben op een succesvolle aanvraag bij het Oranje Fonds. Kan daarmee dan ook gezegd worden dat hier sprake is van het eerder besproken Mattheüs-effect? Ja en nee. Ja, want uit het onderzoek blijkt dat er een significant kleinere kans is op een succesvolle aanvraag naarmate het percentage huishoudens met een laag inkomen hoger ligt. Dit betekent dat in buurten met een hoog aandeel huishoudens met een laag inkomen, minder kans is op een succesvolle aanvraag voor het organiseren van Burendag. Maar om op basis van deze informatie de conclusie te trekken dat er daadwerkelijk sprake is van systematische bevoordeling van de ene buurt ten opzichte van de andere buurt, is te kort door de bocht. Er kunnen ook andere redenen of factoren aan ten grondslag liggen, waardoor deze groep minder kans heeft op een succesvolle aanvraag. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als zij geen succesvolle aanvraag doen, maar wel een leuk idee hebben? De kans bestaat dat er dan alsnog een Burendag georganiseerd wordt, ook zonder financiële ondersteuning. Er is namelijk nog steeds een grijs gebied van mensen die menen mee te doen aan Burendag, terwijl deze groep niet bekend is bij het Oranje Fonds. Echter is er geen beschikking over deze informatie, waardoor nader onderzoek wordt aanbevolen om deze mogelijke verklaring verder te onderzoeken.

Uit de resultaten komt ook naar voren dat de verklarende waarde van de besproken modellen zeer gering is. Dit geldt zowel voor het model waarin de basisvariabelen en controlevariabelen zijn opgenomen, als voor het model waarin ook de interactievariabelen zijn meegenomen. Dit betekent dat, ondanks het vinden van een significant negatief effect voor de buurtkenmerken stedelijkheid en het percentage huishoudens met een laag inkomen, andere factoren en buurtkenmerken een rol kunnen spelen bij het doen van een succesvolle aanvraag voor Burendag. Meer inzicht in mogelijke andere factoren kan verkregen worden door het uitvoeren van een kwalitatief vervolgonderzoek, bijvoorbeeld door het afnemen van interviews onder buurtbewoners uit de buurten die hebben meegedaan met Burendag.

5.2. Beperkingen aan het onderzoek

In deze paragraaf wordt een kritische blik geworpen op het gedane onderzoek. Hierin worden met name de beperkingen aan het onderzoek besproken. Dit inzicht zorgt voor een goed perspectief op het onderzoek en vormt een kader waarbinnen de conclusies uit de voorgaande paragraaf kunnen worden geïnterpreteerd.

Een eerste kritische noot is het concept zelforganisatie. Dit concept wordt door diverse onderzoekers op verschillende manieren omschreven en gebruikt. Ook al wordt er binnen dit onderzoek een keuze gemaakt voor een geldende definitie, het concept kan niet worden gemeten als een absolute waarde. Hierdoor is het van belang om de casus Burendag altijd in gedachten te houden bij het bespreken van resultaten uit dit onderzoek.

Een volgende kritische noot betreft de data van het onderzoek. Allereerst zijn er voor dit onderzoek twee verschillende jaartallen gebruikt om de data aan elkaar te koppelen. Ondanks kleine besproken verschillen, kunnen deze verschillen wel invloed hebben op de gevonden resultaten.

Eén van de belangrijkste beperkingen in het onderzoek, is het gegeven dat de data beperkt zijn. Als men kijkt naar de gebruikte onderzoeksdata, gaat het hier om cases met buurten die reeds zelforganiserend zijn. De buurten komen in actie door een aanvraag te doen bij het Oranje Fonds, al dan niet met ondersteuning van een organisatie. Er kunnen dan ook geen uitspraken worden gedaan over buurten die geen aanvraag indienen. Ook uit het marktonderzoek door Motivaction (Vegter & Hoekstra, 2012) blijkt dat er veel meer mensen mee doen met Burendag dan dat uit de toekenningen door het Oranje Fonds gehaald kunnen worden. Helaas kan er vanuit de beschikbare data voor dit onderzoek geen vergelijking worden gemaakt met buurten die geen aanvraag hebben ingediend. Ook buurten die wellicht al zelforganiserend zijn en geen beroep doen op het Oranje Fonds, worden niet

meegenomen in dit onderzoek. Dit maakt ook dat het concept “zelforganisatie” in dit onderzoek beperkt is.

Tot slot ligt er nog een aandachtspunt bij de statistische analyse. Uit het onderzoek komt naar voren dat de getoetste modellen een zeer geringe verklarende waarde hebben met betrekking tot een succesvolle aanvraag, ofwel zelforganisatie. Wellicht kan kwalitatief onderzoek meer inzicht geven in andere mogelijke buurtkenmerken die een verklarende waarde hebben betreffende zelforganisatie.

5.3. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek aangaande het onderwerp zelforganisatie.

Allereerst komt vanuit de beperkingen naar voren dat zelforganisatie een moeilijk te meten begrip is. Het wordt dan ook aanbevolen om zelforganisatie op een andere manier te meten dan in het huidige onderzoek gedaan is. Daarnaast is kwalitatief onderzoek naar zelforganisatie aan te bevelen, bijvoorbeeld door daadwerkelijk de buurt in te gaan of gesprekken te voeren met bewoners die hebben geparticipeerd bij Burendag in hun buurt. Zoals eerder genoemd kan dit ook inzicht bieden in andere buurtkenmerken die mogelijk een verklarende waarde hebben.

Een andere aanbeveling voor vervolgonderzoek is het meenemen van niet-aanvragende buurten in het onderzoek. Hierdoor ontstaat er een goede referentiegroep, die in het huidige onderzoek ontbrak. Met een dergelijke referentiegroep kan er een goede vergelijking gemaakt worden tussen buurten die wel en buurten die geen aanvraag voor financiële ondersteuning door het Oranje Fonds hebben gedaan. In het huidige onderzoek is slechts gekeken naar buurten die wel een aanvraag hebben gedaan, waardoor er geen vergelijking kan worden gemaakt met andere groepen.

Een andere aanbeveling voor vervolgonderzoek is het maken van een duidelijk onderscheid tussen de verschillende typen aanvragers. In dit onderzoek werd onderscheid gemaakt tussen de typen organisatie versus particulier. Echter bestaan er grote verschillen tussen organisaties. Op basis van de beschikbare datagegevens kan geen onderscheid worden gemaakt tussen een professionele organisatie of een vrijwilligersorganisatie. Hierdoor is het belang van de rol van professionals achterwege gebleven, terwijl uit de theorie blijkt dat het vaak een professional (bijvoorbeeld een opbouwwerker) is, die de verbindingen in buurten legt. Dit is dan ook een interessant aspect om nader te onderzoeken.

Ook de vraag of er sprake is van een systematische bevoordeling van een bepaalde groep mensen blijft aanwezig na dit onderzoek. Door de beperkte data kan hier geen duidelijke conclusie

aan verbonden worden. Toekomstig onderzoek, met name kwalitatief onderzoek, kan hier meer inzicht in verschaffen.

Tot slot is het interessant om nader onderzoek te verrichten naar de aanvrager: wie is dat nu? Speelt opleidingsniveau een rol? Is deze persoon de verbindende schakel in de wijk? Met het huidige onderzoek is gekeken naar de kenmerken van aanvragers op buurtniveau. Gezien de minimale verklarende waarde van de getoetste modellen, bestaat er ook een kans dat het niet de kenmerken op buurtniveau, maar juist de specifieke kenmerken van de aanvrager zijn die in verband kunnen worden gebracht met het thema zelforganisatie.

5.4. Aanbevelingen voor het Oranje Fonds

Door het beschikbaar stellen van gegevens door het Oranje Fonds, kon dit onderzoek tot stand komen. Ook voor het Oranje Fonds zelf zijn er een aantal interessante bevindingen uit het onderzoek naar voren gekomen.

Allereerst blijkt uit het onderzoek dat er een redelijke spreiding is met betrekking tot de buurten waarin een aanvraag voor Burendag wordt gedaan. Wanneer gekeken wordt naar stedelijkheid, valt op dat de grootste groep aanvragers uit niet-stedelijk gebied komt en dat het hier met name de organisaties zijn die een aanvraag indienen voor Burendag. In zeer sterk stedelijke gebieden blijft het aantal aanvragen sterk achter. Om de spreiding van het aantal aanvragen nog gelijkmatiger te verdelen, kan het Oranje Fonds in zeer sterk stedelijk gebied het organiseren van Burendag meer stimuleren en aanmoedigen.

Ook blijkt uit het onderzoek dat naarmate het percentage huishoudens in een buurt hoger ligt, er ook een verminderde kans is op een succesvolle aanvraag. Vanuit deze bevinding lijkt zich een Mattheüs-effect voor te doen. De compenserende invloed van organisaties om juist deze groep ook te betrekken bij dergelijke zelforganiserende activiteiten, kan niet worden aangetoond in dit onderzoek. Dit is een aandachtspunt voor het Oranje Fonds.

Daarentegen blijkt ook uit het onderzoek dat de diversiteit onder de buurten die een aanvraag indienen voor Burendag, hoog is: zowel de meer als de minder stedelijke gebieden doen een aanvraag, zowel organisaties als particulieren zijn evenredig vertegenwoordigd, er doen zowel homogene als meer heterogene buurten mee en ook buurten met een hoog en buurten met een laag percentage huishoudens met een laag inkomen. Hiermee is dan ook een deel bewijs geleverd voor het uitgangspunt van het Oranje Fonds: laagdrempelig en toegankelijk voor iedereen.

Een laatste aanbeveling voor het Oranje Fonds is het verbeteren van het datamanagement. De brongegevens van het Oranje Fonds aangaande Burendag bevatten grote verschillen per verzameljaar. Het doen van uitspraken met betrekking tot aanvragen, trends en ontwikkelingen op

de langere termijn, wordt hierdoor bemoeilijkt. Ook heeft dit onderzoek uitgewezen dat het van belang is dat de dataverzameling correct en volledig is. Tot slot wordt het aanbevolen om het onderscheid tussen een professionele organisatie en een vrijwilligersorganisatie te maken. Zeker aangaande het thema zelforganisatie, is dit relevante en interessante informatie. Wellicht dat met een dergelijk onderscheid de resultaten van een soortgelijk onderzoek als deze masterthesis, anders uitpakken.

Literatuurlijst

- Boer, N. de, Duyvendak, J., Engbersen, G., Engbersen, R., Ewijk, H. van, Hens, H., ..., Weterings, R. (2002). *Open deuren. Sleutelwoorden van lokaal sociaal beleid*. Utrecht: NIZW uitgeverij.
- Boonstra, B., & Boelens, L. (2011). Self-organisation in urban development; towards a new perspective on spatial planning. *Urban Research and Practice*, 4(2), 99-122. DOI: 10.1080/17535069.2011.579767
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Ontwikkeling en toepassing van indicatoren van sociaal-economische status binnen het Gezondheidsstatistisch Bestand. Definitie Sociaal Economische Status. Geraadpleegd op 2 juli 2013 via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/92AA630F-7BD8-4DFB-B27D-A7229D329204/0/2005eindrapportmgzpub.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2010). *Sociale Samenhang: Participatie, Vertrouwen en Integratie*. Den Haag: CBS.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2012). Wijk en buurtkaart editie 2012 [postcodekaart]. Geraadpleegd op 16 december 2013 via <http://geodan.nl>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). Definitie "stedelijkheid". Geraadpleegd op 28 juni 2013 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=658>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). Toelichting Kerncijfers wijken en buurten 2003 en 2004-2012. Definitie buurten en wijken. Geraadpleegd op 2 juni 2013 via <http://download.cbs.nl/regionale-kaarten/2013-toelichting-variabelen-kwb-2003-2012-versie-2013-04-04.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *Kerncijfers wijken en buurten 2010* [datafile]. Geraadpleegd op 2 juni 2013 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/cijfers/incidenteel/maatwerk/wijk-buurtstatistieken/kwb-recent/default.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *Kerncijfers wijken en buurten 2012* [datafile]. Geraadpleegd op 2 juni 2013 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/cijfers/incidenteel/maatwerk/wijk-buurtstatistieken/kwb-recent/default.htm>
- Dam, J. van, Eshuis, J., & Aarts, N. (2008). *Zelforganisatie. Een studie naar gemeenschapsvorming in de Amsterdamse Doe-Het-Zelf Maatschappij en de Golfresidentie Dronten*. Alterra: Wageningen Universiteit.
- Gesthuizen, M., & Veldheer, V. (2009). *Sociale samenhang in de wijk*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Houwelingen, P. van, Boele, A., & Dekker, P. (2014). *Burgermacht op eigen kracht? Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

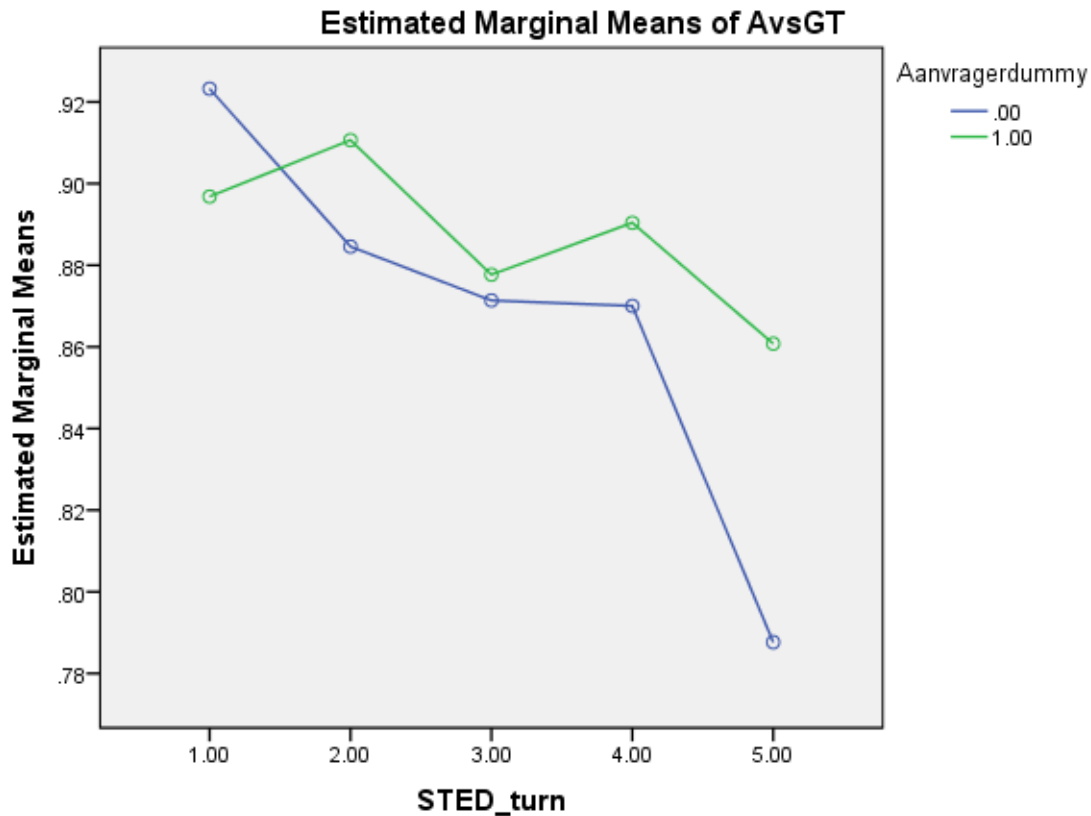
- Huygen, A., Marissing, E., & Boutellier, H. (2012). *Conditioes voor zelforganisatie*. Utrecht, Nederland: Verwey- Jonker Instituut.
- Komter, A., Burgers, J., & Engbersen, G. (2000). *Het cement van de samenleving. Een verkennende studie naar solidariteit en cohesie*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Korzilius, H. (2008). *De kern van survey-onderzoek*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Mohan, J. (2012). Geographical foundations of the Big Society. *Environment and Planning A*, 44, 1121-1129.
- Merton, R.K. (1968). The Matthew Effect in Science. *Science*, 159(3810), 56-63.
- Oranje Fonds (2013). Burendag. Geraadpleegd op 13 februari via <http://www.oranjefonds.nl/oranjefonds/Burendag/>
- Oude Vrielink, M., & Wijdeven, T. van de (2007). *Wat kan wel! Kan*. Rotterdam: SEV.
- Putnam, R.D. (2007). E Pluribus Unum: diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30, p. 137-74, 2007.
- Rigney, D. (2010). *The Matthew Effect. How advantage begets further advantage*. New York: Columbia University Press.
- Schinkel, W. (2012). Van bestuur naar zelfbestuur: overheid, burger en zelforganisatie. In *De toekomst van de stad* (p. 10-13).
- Tonkens, E. (2006). *De bal bij de burger. Burgerschap en publieke moraal in een pluriforme, dynamische samenleving*. Amsterdam: Vossiuspers UvA.
- Uitermark, J. (2012). De zelforganiserende stad. In *Toekomst van de stad* (p. 5-9).
- Uitermark, J. (2014). Verlangen naar Wikitopia. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Vegter, F., & Hoekstra, J. (2012). *Marktonderzoek Burendag 2012*. Amsterdam, Nederland: Motivaction.
- Vermeij, L., & Mollenhorst, G. (2008). *Overgebleven dorpsleven. Sociaal kapitaal op het hedendaagse platteland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Vocht, A. de (2011). *Basishandboek SPSS 19*. Utrecht, Nederland: Bijleveld Press.
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a way of life. Erasmus Universiteit Rotterdam, overdruk uit: *Cities and Society*; P.K Hatt. New York, 1957. Pag 46-63.
- Zwaard, J. van der, & Specht, M. (2013). Burgerkracht en Leefbaarheid: verwachtingen, ervaringen en mogelijkheden. Geraadpleegd op 2 mei 2013 via <http://www.kenniswerkplaats-leefbaar.nl/wp-content/uploads/PP-VdZwaardSpecht1.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1. Factor- en betrouwbaarheidsanalyse variabele voorzieningen

Voorzieningen	Component 1
Kinderdagverblijf (3 km)	0.938
Basisonderwijs (3 km)	0.930
VMBO onderwijs (5 km)	0.932
Havo en VWO onderwijs (5 km)	0.939
Grote supermarkt (3 km)	0.947
Bioscoop (10 km)	0.741
Ziekenhuis (20 km)	0.639
Huisartsenpraktijk (3 km)	0.947
Eigenwaarde	6,245
R2	78,06%
Betrouwbaarheid Cronbach's Alpha	0.923
Items	8

Bijlage 2. Grafiek interpretatie 2-weg interactie

Covariates appearing in the model are evaluated at the following values: P_WEST_AL = 8.33, P_N_W_AL = 10.34, P_GEHUWD = 41.91, P_KOOPWON = 58.08, Gemiddeld inkomen per inwoner = 21.08, P_HH_LAAG_INK = 38.74, Voorzieningen_ex_rest_zwemb = 51.0597, P_NIET_ACT2 = 20.37

0 = organisatie

1 = particulier

Door een denkbeeldige lijn te trekken tussen de scores 1 en 5 op mate van stedelijkheid, is te zien dat de lijn van organisaties sterker negatief verloopt dan de lijn bij particulieren. Dit geeft weer dat het gevonden effect sterker negatief is voor organisaties dan voor particulieren. Particulieren in een zeer sterk stedelijk gebied hebben een grotere kans op een succesvolle aanvraag dan organisaties in een zeer sterk stedelijk gebied.